

БРАНКА БРАНКОВИЋ

МРЕЖА НАСЕЉА У ОПШТИНИ КУЧЕВО

— структура, опрељеност, организација, развој —

Задатак овог рада је да се проуче проблеми у постојећој мрежи насеља у општини Кучево, њеној структури, нивоу развијености, тенденцијама развоја, могућностима за развој у наредном периоду и да се да пројекција развоја и размештаја насеља за почетак 21. века.

Неразвијеност, као и непостојање просторног плана општине, били су посебан мотив за рад. Истовремено, тај мотив био је компензација за недовољно искуство у овом послу.

Да би се овај задатак извршио, морало се поћи од постојећег стања, да се оно изучи са разних аспеката који би могли да утичу и који ће утицати на формирање и развој мреже насеља. У том циљу прикупљен је низ података, од којих већина није била обрађена.

ФАКТОРИ РАЗВОЈА И РАЗМЕШТАЈА НАСЕЉА

Спољни — регионални фактори

Економско-географски положај. — Општина Кучево налази се у североисточном делу Србије.¹ Општина заузима површину од 721 km² и на њој живи 28.266 становника² или просечно 39,2 ст./km². Припада Подунавској регионалној заједници која на површини од 5.099 km² обухвата још десет општина: Велика Плана, Велико Градиште, Голубац, Жабари, Жагубица, Мало Црниће, Петровац, Пожаревац, Смедерево и Смедеревска Паланка. У региону живи 483.292 становника² или 95,1 ст./km².

---

¹ Под називом Србија у овом раду подразумева се СР Србија ван територија социјалистичких аутономних покрајина.

² Подаци из 1981. године.

Подунавски регион спада у недовољно привредно развијена подручја Србије. Ова чињеница јавила се као последица доминантне екстензивне пољопривредне производње и недовољне индустријализације. Високо је учешће аграрног становништва, а мрежу насеља карактерише низак степен урбанизације и велико учешће малих насеља, о чему ће касније бити речи. Ове неповољности су израженије у брдско-планинском подручју источног дела региона, где се управо налази општина Кучево. Западним делом региона протиче Велика Морава која представља значајан водни ресурс. Плодна долина ове реке, као и стратешке саобраћајнице које повезују Европу са Малом Азијом, утицали су на знатно повољнији привредни положај овог дела региона. Ту се налазе и два највећа града: Смедерево са 55.369 становника и Пожаревац са 39.519 становника². У региону се развила мрежа од 247 насеља, што чини 5,8% свих насеља Србије или 8,51% становништва Србије. Доминирају насеља величине до 2.000 становника, чије је учешће у укупном броју насеља 81,4%. Само четири града имају више од по 10.000 становника, што чини 27,8% укупног становништва региона, док у Србији 42,2% становништва живи у градовима преко 10.000 становника (1; 2—4).

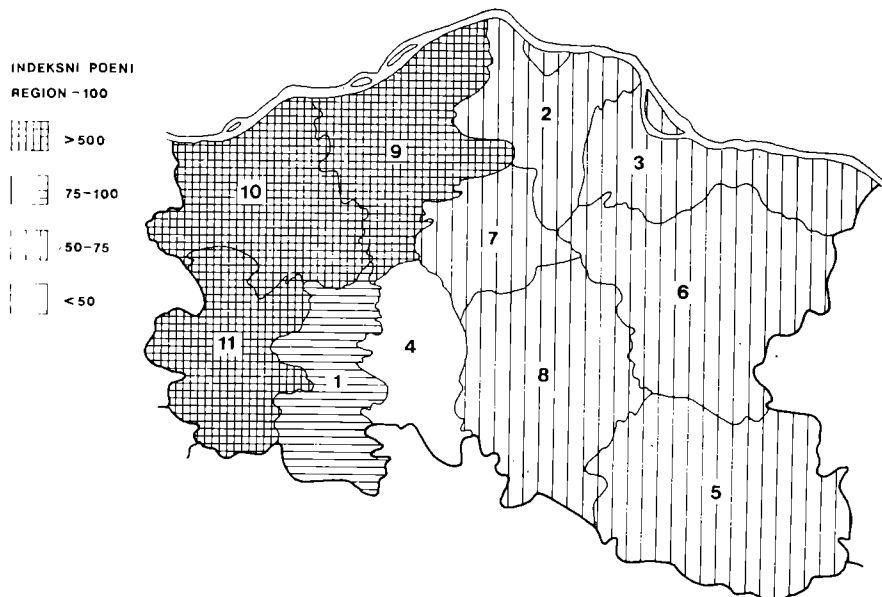
Близина Београда утицала је на дугогодишњу оријентацију и зависност односно формирање вишеструких веза региона са Београдом. Изразито пољопривредни карактер региона условио је да се одавде у великој мери београдско тржиште снабдева пољопривредним производима. Са друге стране, концентрација непривредних активности у Београду (у домену здравства, школства, културе) утицала је да регион у великој мери, у односу на остале регионе, користи ове капацитете и да тиме не развија своје (23; 10—11).

У оквиру региона, општине у западном делу, у долини Велике Мораве, далеко су развијеније него општине његовог источног дела (Таб. 1 и Ск. 1.).

Национални доходак рег сарита у региону је мањи него у Србији (61,0 према 85,8 хиљада динара). Само три општине (Смедерево, Пожаревац и Смедеревска Паланка) имају већи национални доходак рег сарита него што износи просек за регион. Ни једна општина у региону није имала већи национални доходак рег сарита од просека у Србији. Општина Кучево, заједно са другим општинама источног дела региона, има знатно нижи национални доходак рег сарита.

Саобраћајно-географски положај. — Саобраћајни положај западног дела Подунавског региона је знатно повољнији од источног дела региона. Западним и северним делом протичу две велике реке — Велика Морава и Дунав, чије долине чине два основна природна саобраћајна коридора на подручју Србије (23; 12). Долином Велике Мораве пролази аутопут Е—5 међународног значаја (Јубљана — Загреб — Београд — Ниш — Скопље), са којим су у непосредној вези само општине Смедерево и Велика Плана. Паралелно са овом саобраћајницом пролази и железничка пруга. С обзиром да поменута два најважнија

² Подаци из 1981. године.

Ск. 1. — Национални доходак *per capita* по општинама Подунавског региона (32)

1 — Велика Плана; 2 — Велико Градиште; 3 — Голубац; 4 — Жабари;
5 — Жагубица; 6 — Кучево; 7 — Мало Црниће; 8 — Петровац; 9 — Пожаревац; 10 — Смедерево; 11 — Смедеревска Паланка

Таб. 1. — Национални доходак *per capita* по општинама Региона у 1981. години (32)

Ред. број	Подручје	Нац. доходак <i>per capita</i> у хиљ. дин.	Регион 100	Србија 100
1	Србија	85,8	140,6	100
2	Регион	61,0	100	71,5
3	Велика Плана	47,8	78,4	55,7
4	Велико Градиште	44,8	73,4	52,2
5	Голубац	36,8	60,3	42,9
6	Жабари	26,0	42,6	30,3
7	Жагубица	32,9	53,9	38,3
8	Кучево	40,0	65,5	46,6
9	Мало Црниће	32,4	53,2	37,8
10	Петровац	39,7	65,1	46,3
11	Пожаревац	80,0	131,1	93,2
12	Смедерево	82,6	135,3	96,3
13	Смедеревска Паланка	80,9	132,5	94,3

природна саобраћајна коридора пролазе периферно у односу на регион, они нису од значаја за централне делове региона и његов источни део. Општина Кучево је тиме у знатно неповољнијем положају од западних делова региона које аутопут повезује и са општинама суседних међурегионалних заједница (Београдском и Шумадијско-поморавском).

Општина Кучево је у вези са аутопутем преко магистралног пута М—24. Овај пут од Раље, преко Пожареваца, долином Пека пресеца општину Кучево и даље наставља на исток ка Бору и Зајечару. Међутим, путем М—24 далеко спорије се стиже до поменутих градова Зајечарског региона. Погоднији пут за овај регион је аутопут до Параћина и регионални пут од Параћина ка Зајечару и Бору. Мајданпек је, међутим, на најбољи начин повезан са западним деловима Региона и Београдом преко општине Кучево.

Друга веза је регионални пут R—107 који од Кучева, преко Петровца, пресеца аутопут код Велике Плана (Ск. I у прилогу). Регионални пут R—256 повезује општину Кучево са Голупцем.

Упоредо са путем М—24 иде железничка пруга. Ова пруга одваја се од правца Београд — Ниш и иде преко Пожареваца и општине Кучева за Бор и Зајечар. Овај железнички правац је много боља веза између Београда и Зајечара него правац преко Ниша. Због тога је општина Кучево добила на саобраћајном значају.

Западни делови региона, са општинама Смедерево, Смедеревска Паланка, Велика Плана, Пожаревац и Мало Црниће, у мрежи основних саобраћајница имају положај који им омогућује интензивну размену са суседним регионима, а пре свега са Београдом (23; 16). Општина Кучево са општинама источног дела региона је са знатно смањеним могућностима за размену са областима изван региона. Тиме је општина Кучево више упућена на унутрашња регионална дејства, пре свега према Пожаревцу. Овај град својим положајем има већи значај за источне општине региона него Смедерево.

Значај ресурса

Неразвијеност општине Кучево није у првом реду условљена сиромаштвом у ресурсима. Природна богатства нису потпуно испитана, али на основу досадашњих сазнања може се рећи да постоје повољни услови за развој Општине.

С обзиром да је општина неразвијена и да примарна делатност са 35% има највећи удео у укупном доходу, земљиште погодно за пољопривредну производњу има посебну важност. Плодно земљиште чине гајбаче у западном делу општине и алувијуми у долини Пека.

Од 72.134 ха, колико износи укупна површина општине, 35.231 ха или 48,8% су пољопривредне површине¹. Од тога су 48% оранице

¹ Стање из 1981. године (24).

БРАНКА БРАНКОВИЋ

МРЕЖА НАСЕЉА У ОПШТИНИ КУЧЕВО

— структура, опрељеност, организација, развој —

Задатак овог рада је да се проуче проблеми у постојећој мрежи насеља у општини Кучево, њеној структури, нивоу развијености, тенденцијама развоја, могућностима за развој у наредном периоду и да се да пројекција развоја и размештаја насеља за почетак 21. века.

Неразвијеност, као и непостојање просторног плана општине, били су посебан мотив за рад. Истовремено, тај мотив био је компензација за недовољно искуство у овом послу.

Да би се овај задатак извршио, морало се поћи од постојећег стања, да се оно изучи са разних аспеката који би могли да утичу и који ће утицати на формирање и развој мреже насеља. У том циљу прикупљен је низ података, од којих већина није била обрађена.

ФАКТОРИ РАЗВОЈА И РАЗМЕШТАЈА НАСЕЉА

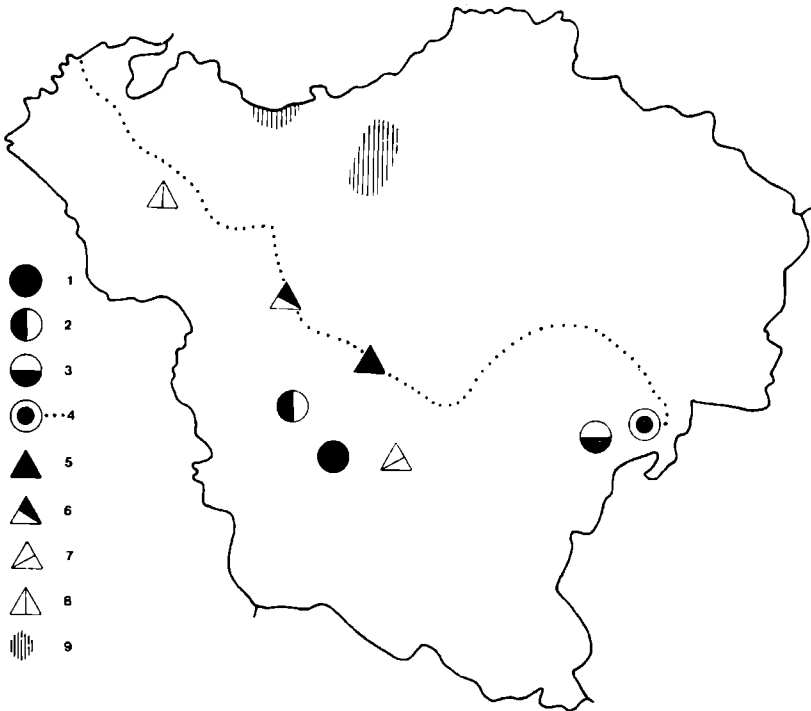
Спољни — регионални фактори

Економско-географски положај. — Општина Кучево налази се у североисточном делу Србије.¹ Општина заузима површину од 721 km² и на њој живи 28.266 становника² или просечно 39,2 ст./km². Припада Подунавској регионалној заједници која на површини од 5.099 km² обухвата још десет општина: Велика Плана, Велико Градиште, Голубац, Жабари, Жагубица, Мало Црниће, Петровац, Пожаревац, Смедерево и Смедеревска Паланка. У региону живи 483.292 становника² или 95,1 ст./km².

¹ Под називом Србија у овом раду подразумева се СР Србија ван територија социјалистичких аутономних покрајина.

² Подаци из 1981. године.

и баште, 7,8% воћњаци и виногради, а 44,2% пашњаци и ливаде. Велики удео пашњака и ливада међу пољопривредним површинама утицао је на развратак сточарства, посебно овчарства.

Ск. 2. — Рудно богатство (2)

1 — гвожђе; 2 — олово и цинк; 3 — волфрам; 4 — злато; 5 — шљунак; 6 — кречњак; 7 — фосфат; 8 — барит; 9 — угаљ

Шуме су на површини од 35.915 ha³, што износи 49,7% укупне површине општине. Налазе се претежно у њеним источним деловима. У 1981. години у општини је посечено 56.189 m³ или 38,5% укупно посечене дрвне масе у Подунавском региону. Дрво се прерађује у Дрвном комбинату „Слободан Јовић” у Кучеву. Дрво, дакле, представља изузетан природни ресурс овог краја. Међутим, треба имати у виду деградацију шуме у општини, с обзиром на чињеницу да у истој ниједан хектар земљишта није засађен (24).

Минерална богатства, посебно руда, представљала су већи значај у прошлости него данас. На територији општине, у рејону насеља Благојев Камен, има налазишта злата и волфрама. Истоимени рудник затворен је 1961. године због нерационалне производње. У рејону између Кучајне и Буковске су мања налазишта руда олова, цинка и гвожђа. Од неметала најзначајнији је кречњак са резервама око 48

природна саобраћајна коридора пролазе периферно у односу на регион, они нису од значаја за централне делове региона и његов источни део. Општина Кучево је тиме у знатно неповољнијем положају од западних делова региона које аутопут повезује и са општинама суседних међурегионалних заједница (Београдском и Шумадијско-поморавском).

Општина Кучево је у вези са аутопутем преко магистралног пута М—24. Овај пут од Раље, преко Пожареваца, долином Пека пресеца општину Кучево и даље наставља на исток ка Бору и Зајечару. Међутим, путем М—24 далеко спорије се стиже до поменутих градова Зајечарског региона. Погоднији пут за овај регион је аутопут до Параћина и регионални пут од Параћина ка Зајечару и Бору. Мајданпек је, међутим, на најбољи начин повезан са западним деловима Региона и Београдом преко општине Кучево.

Друга веза је регионални пут R—107 који од Кучева, преко Петровца, пресеца аутопут код Велике Плана (Ск. I у прилогу). Регионални пут R—256 повезује општину Кучево са Голушцем.

Упоредо са путем М—24 иде железничка пруга. Ова пруга одваја се од правца Београд — Ниш и иде преко Пожареваца и општине Кучева за Бор и Зајечар. Овај железнички правац је много боља веза између Београда и Зајечара него правац преко Ниша. Због тога је општина Кучево добила на саобраћајном значају.

Западни делови региона, са општинама Смедерево, Смедеревска Паланка, Велика Плана, Пожаревац и Мало Црниће, у мрежи основних саобраћајница имају положај који им омогућује интензивну размену са суседним регионима, а пре свега са Београдом (23; 16). Општина Кучево са општинама источног дела региона је са знатно смањеним могућностима за размену са областима изван региона. Тиме је општина Кучево више упућена на унутрашња регионална дејства, пре свега према Пожаревцу. Овај град својим положајем има већи значај за источне општине региона него Смедерево.

Значај ресурса

Неразвијеност општине Кучево није у првом реду условљена сиромаштвом у ресурсима. Природна богатства нису потпуно испитана, али на основу досадашњих сазнања може се рећи да постоје повољни услови за развој Општине.

С обзиром да је општина неразвијена и да примарна делатност са 35% има највећи удео у укупном доходу, земљиште погодно за пољопривредну производњу има посебну важност. Плодно земљиште чине гајбаче у западном делу општине и алувијуми у долини Пека.

Од 72.134 ха, колико износи укупна површина општине, 35.231 ха или 48,8% су пољопривредне површине³. Од тога су 48% оранице

³ Стање из 1981. године (24).

милиона тона, као и шљунак и песак са око 16 милиона m^3 (25; 15). У северном делу општине у рејону Ракове Баре, откривена су налазишта угља (око 2 милиона тона) (Ск. 2.).

Четири пећине у општини (Церемошња, Гаура Веи, Гаура Маре и Равниште), део клисуре Брњичке реке, водопад код Ракове Баре и минерална вода код Нереснице, погодна су основа за развој туризма.

Просечан протицај реке Пека на ушћу износи $13 m^3/s$, а енергетски потенцијал Пека процењен је на 150 милиона kWh годишње (26). Могућност за изградњу мањих акумулација на Пеку и његовим притокама била би прилика за интензивирање наводњавања у пољопривреди.

Саобраћајна мрежа општине

Инфраструктурни објекти грађени су према већ формираним насељима, али и према погодним природним условима за изградњу ових објеката. Зато инфраструктурни објекти повратно утичу на даљи раст насеља.

Развијеност друмских саобраћајница, посматраних у оквиру општине Кучева, Подунавског региона и Србије, у $km/100 km^2$, приказана је у Таб. 2. (5; 3—4).

Таб. 2. — Густина мреже путева у $km/100 km^2$ у општини (5)

Подручје	Километара на $100 km^2$				
	Укупно	Савремени путеви	Магистрални	Регионални	Локални
Србија	51,6	21,8	5,6	17,9	30,2
Регион	41,0	24,4	5,5	13,8	21,7
Општина	24,5	13,2	7,5	2,9	14,1

Очигледно је заостајање општине Кучева у густини мреже свих путева изузев магистралних.

Таб. 3. — Површина и просечна дистанца у односу на $1 km$ магистралних и регионалних путева

Подручје	Површина у km^2 на $1 km$ пута	Просечна удаљеност до саобраћајнице у km
Регион	2,44	1,22
Општина	4,08	2,04

На основу података у Таб. 3. види се заостајање општине у односу на регион.

Поред раније поменуће железничке пруге, магистралног пута М-24, регионалних путева R—107 и R—256, постоје још два локална пута. Први повезује магистралну саобраћајницу са Раденком, а други иде долином Комше ка Жагубици, мада није до краја завршен (Ск. I у прилогу).

Зоне у општини погодне за размештај и развој

Зоне погодне за пољопривреду. — За развој пољопривреде, посебно земљорадње, најповољнији су терени са малим нагибом: терени са нагибом до 3° су најповољнији, са нагибом 3° до 8° су повољни, а најмање су повољни са нагибом 8° до 20°.4

Други важан чинилац за оцену погодности земљишта је његов педолошки састав. Најповољнији педолошки састав земљишта налази се на низијским теренима у северозападном делу општине и долини Пека. У подручјима око Раброва, Велике и Мале Бреснице, долине Пека, Мишљеновца, Српца, Вуковића и Зеленика налази се и највећа и најпогоднија зона за пољопривредну производњу.

Звишка котлина, у којој се налазе Кучево и Нересница, друга је важна зона погодна за пољопривреду. У обе поменуће зоне могуће је, без већих тешкоћа, примењивати савремену механизацију и није потребно улагати веће напоре за побољшање квалитета земљишта.

Најпогоднији терени за воћарство су, такође, у северозападном делу општине, али на том подручју треба даги предност ратарству.

За воћарство се могу искористити и терени са мало већим нагибом, на благим падинама брдовитих терена средишњег дела општине. За то су најпогодније јужне и западне експозиције. Климатски услови за виноградарство нису повољни. Пространи пашњаци Хомољских планина и Северног Кучаја могу да се користе за екстензивно сточарство, посебно овчарство. Остало земљиште погодно је за шуме.

Зоне погодне за индустрију. — Терени погодни за лоцирање индустријских објеката су они који могу да задовоље вишеструке захтеве, као што су:

- стабилан терен са повољним нагибом,
- могућност за снабдевање водом,

---

⁴ На основу резултата истраживања Александре Брајковић.

- услови за одвођење отпадних вода,
- услови за снабдевање енергијом,
- одговарајући извори сировина,
- изграђене саобраћајнице (или да се лако могу изградити),
- развијена остала инфраструктура и др.

У том смислу, најповољнији терени за индустрију налазе се у северозападном делу општине. Ови терени су погодни и за пољопривреду и, будући да је такво земљиште ограничено на мањи део општине, треба га разумно користити као индустријску зону.

Звишка котлина је други погодан рејон за индустријску зону. Град Кучево, као једини индустријски центар општине, налази се у овој котлини и својом инфраструктуром представља солидну основу за даљи развој индустрије. Радна снага концентрисана у граду Кучеву и околним насељима (Нересници, Кучајни и др.) важан је чинилац за овакву оцену.

Постојећа индустрија у Кучеву не загађује животну средину у тој мери да представља ограничавајући фактор за даљу локацију индустрије.

Река Пек, железничка пруга и магистрални пут, који иду паралелно, пресецају оба поменута погодна рејона и тиме ове делове истичу као изузетно погодне у односу на остале рејоне у општини.

Сама алувијална раван поред Пека подложна је плављењу за време високих вода и није погодна за индустрију. Остали терени, с обзиром на велике нагибе, ограничене могућности за снабдевање водом и недовољно развијене саобраћајнице, углавном нису погодни за лоцирање индустрије.

Локалитети и зоне погодни за туризам и рекреацију. — Природни услови за туризам на подручју општине су добри, али још увек не постоје у већој мери изграђени објекти потребни за развој ове делатности. Североисточни и југоисточни, брдовито-планински делови општине, најпогоднији су за туризам и рекреацију. У првом реду, подручја Дубоке, Раденке, Ракове Баре, Церемошње, Буковске и Равништа погодна су за развој сеоског туризма. Пошто су ови терени већим делом под шумом, то представља додатну повољност.

На овим подручјима, као и у долини Пека и његових притока, су повољни услови и за спортско-рекреативни (ловни и риболовни) и излетнички туризам, за одмор, истраживачке акције и праксу студента.

Међу појединим локалитетима издвајају се:

— четири пећине: једна уребена — Цереношња (код истоименог насеља), пећине код Равништа, Гаура Маре (код насеља Дубоке) и Гаура Вен недалеко од Раденке. Ове пећине представљају потенцијал за развој спелеолошког туризма;

— водовод код Ракове Баре, вештачко језеро крај Кучајне, као и више воденица у општини су основа за развој туризма;

— смотра фолклора „Хомољски мотиви“, која се одржава у Кучеву, необична је и лепа традиција људи овог краја;

— извор минералне воде код Нереснице представља потенцијал за бањски туризам (уколико се докаже оправданост накнадним истраживањем);

— лепоте клисуре Брњичке реке погодне су за излетнички туризам.

Споменици културе у општини имају углавном локални значај.

Зоне погодне за становање. — Природни услови који погодују за насељавање јесу стабилност терена, плодно земљиште, могућност за снабдевање водом, клима и ресурси, као и економска основа за живот.

Други важан чинилац је изграђена инфраструктура, или повољни услови за изградњу инфраструктуре (саобраћајнице, електрична, ПТТ, водоводна и канализациона мрежа и други објекти инфраструктуре). Природни услови и изграђени објекти инфраструктуре треба да задовољавају савремене потребе људи и да омогућавају даљи развој.

С обзиром да су наведене погодности за насељавање најизраженије у северозападном делу општине, у долини Пека и Звишкој котлини, то су ови терени и најпогоднији за насељавање. Густина насељености тих терена није тако велика да би даље насељавање стварало посебне проблеме. Зато ови делови и даље остају као најпогодније зоне за насељавање.

Мање погодни делови општине за становање су уски појасеви у долинама притока Пека и на заравни у пределу између Дубоке и Раденке.

Најнеповољнији услови за насељавање су у североисточним, југоисточним и јужним деловима општине, због великих површина под шумом и неповољних или мање повољних услова за бављење земљорадњом.

Зоне погодне за становање приказане су на Ск. VIII у прилогу.⁵

---

⁵ Скица је преузета из дипломског рада Александре Брајковић.

КАРАКТЕРИСТИКЕ МРЕЖЕ НАСЕЉА

Генеза насеља

Данашња територија општине Кучева била је насељена још у доба Римљана, кроз средњи век и данас.

У доба Римљана на подручјима где су отворани рудници формирала су се и насеља. Кучајна је била највеће рударско средиште не само у римско доба, него и у средњевековној држави. Од 1459. до 1521. године седиште власти било је у Кучајни. Железник се налази на ушћу истоимене реке у Пек, а ово насеље је било колонија из које се Дубровачка република снабдевала оловом до 1433. године. Данас се овај локалитет не помиње као зона са оловном рудом. Као значајан треба поменути *Gaduscum* — рударски центар који се у римско доба налазио на Пеку, наспрам Кучева (3; 16).

Средњи Пек (Звижд) је имао значајну улогу у српској средњевековној држави, па је био и знатно насељен. Данашња насеља нису тако велике старости, чак и данашња најстарија нису непосредно продужење старих насеља. Обновљена су касније, а само су задржала иста имена, или им је чак и име промењено (3; 16).

У 1380. години помињу се два звишка села Волуја и Крушевица (данашње Кучево). Са пролашћу српске државе становништво је бежало у Банат. За време аустријске окупације, од 1718. до 1738. године „струја“ из Баната је поново насељавала средњи Пек. Земља је била пуста и досељеницима су давале повластице да би је населили. Људи су се досељавали из удаљених крајева под турском влашћу због погодних услова за сточарство. Досељеници су радили на државним добрима. У 1725. години у овим подручјима помињу се следећа места: *Kruschevitz* (Кучево), *Duboko*, *Volue* (Волуја), *Neresnitz*, *Kutschain*, *Musatpiti*, *Leschnitz* и *Zerbst* (Српци), Каон и *Daicha* (3; 17).

Прва половина 19. века је други период масовнијег насељавања данашње општине Кучево. У 1818. години и Крушевици (Кучево) је било 69 домова, у Кучајни 26, Нересници 91, Дубокој 90, Волуји 78, Мустанићу 87 и Мишљеновцу 55 домова. У то време обновљена су и нека од опустелих села: Српци, Љешница, Сена, Турија, Каона, Церовина, Буковска, Церемошња и Ракова Бара. Трећи период насељавања је у доба после ослобођења Србије 1867. године. Овај период је имао највећи значај за развој сточарства и пораст густине насељености (3; 14—18).

Од тог времена насеља се даље развијају, нарочито у долини Пека, где су погодни услови за земљородњу. Тај процес развијања насеља трајао је до шездесетих година овог века, када почиње напуштање села и одлажење у градове.

Класификација насеља

Класификација према броју становника

У општини Кучево на површини од 721 km² налази се 26 насеља у којима живи 28.266 становника⁶, или просечно 1.087 становника по

Таб. 4. — Класификација насеља према броју становника у 1981. години (30)

Категорија насеља по величини	Број насеља	Учешће насеља у укупним насељима	Број становника према категорији насеља	Учешће у укупном становништву
< 500	10	38,46	3203	11,33
501 — 1.000	5	19,23	3715	13,14
1.001 — 2.000	9	34,61	12854	45,48
2.001 — 5.000	1	3,85	3487	12,34
> 5.000	1	3,85	5007	17,71
Укупно:	26	100	28266	100

насељу. Наведени број становника живи у 7.204 домаћинства, односно у просеку 277 домаћинстава по насељу, а 3,92 становника по домаћинству (Таб. I у прилогу).

Највећи број насеља (десет) припада категорији малих села (Таб. 4). Само једно насеље (општински центар) имало је више од 5.000 становника и једно насеље (Нересница) више од 3.000 становника, те оно припада категорији великих села (14; 100). Девет насеља имало је између 1.000 — 2.000 становника. Укупан број становника у овим насељима имао је највеће учешће (45,48%) у укупном становништву општине.

Најмање становника имало је насеље Благојев Камен (76), а највише Кучево (5.007). Благојев Камен је насеље и са најмање становника по домаћинству (2,1), док је Бродица са највећим бројем (5,05), (Таб. I у прилогу).

Насеља у општини су хетерогена. Коefицијент варијације величи-

⁶ Подаци из 1981. године.

Таб. 5. — Динамика популационих промена по величинским категоријама насеља (30,33)

— 1961—1981. година —

Категорија насеља по величини	Број насеља у 1961.	Насеља са становништвом 1961—1981.			Број насеља у 1981.
		У опад. 100 у 1981.	У стагнац. 100,1—110 у 1981.	У пор. 110 у 1981.	
< 500	8	10	—	—	10
501—1000		5	—	—	5
1001—2000	11	9	—	—	9
2001—5000	2	1	—	—	1
> 5000	—	—	—	1	1
Укупно:	26	25	—	1	26

не насеља који је већи од јединице ($V = 1,157$)⁷, указује да број становника у сеоским насељима није уједначен. Другим речима, постоји одступање од просечног броја становника по насељу, који износи 1087.

У периоду 1961.—1981. година сва насеља, изузев Кучева које је имало пораст, имала су опадање становништва (Таб. 5. и Ск. II у прилогу).

Класификација према делатностима

На основу учешћа активног становништва у примарном сектору, по методи троугла *H. Ferea* (Ск. III у прилогу) сва насеља су разврстана на: урбанизована (10—25%), мешовита (25—50%) и аграрна насеља са преко 50% активног пољопривредног становништва (Таб. 6, (28):

Према класификацији из Таб. 6., Кучево и Благојев Камен припадају урбанизованим насељима. У оба насеља доминира становништво запослено у терцијарном сектору. У Кучеву је примарни сектор више заступљен од секундарног, а у Благојевом Камену је обрнуто.

Кучево као општински, привредни и центар ванпривредних делатности, културе и администрације, има мало учешће примарног сектора (22,1%).

$$V = \frac{\sqrt{\frac{\sum (N_i - N)^2}{n}}}{N}$$

V — коефиц. варијације величине насеља
 N_i — број становника у насељу
 N — просечан број становника у насељу
 n — број насеља

Таб. 6. — Класификација насеља према структури делатности у 1981. години (30)

Ред. бр.	Насеља	Урбаниз. 10—25% прим. сект.	Мешовита 25—50% прим. сект.	Аграрна		
				50—70% прим. сект.	75—90% прим. сект.	> 90% прим. сект.
1	Благојев Камен	t, s, p				
2	Бродица		t, p, s			
3	Буковска				p ²	
4	Велика Бресница			p ₁		
5	Волуја			p ₁		
6	Вуковић			p ₁		
7	Дубока			p ₁		
8	Зеленик				p ²	
9	Каона			p ₁		
10	Кучајна			p ₁		
11	Кучево	t, p, s				
12	Љешница			p ₁		
13	Мала Бресница				p ²	
14	Мишљеновац			p ₁		
15	Мустапић			p ₁		
16	Нересница			p ₁		
17	Раброво			p ₁		
18	Равниште				p ²	
19	Раденка				p ²	
20	Ракова Бара		p, t, s			
21	Сена			p ₁		
22	Српце				p ²	
23	Турџија			p ₁		
24	Церемошња			p ₁		
25	Церовица			p ₁		
26	Шевица			p ₁		
Укупно:		2	2	16	6	—

^a p = примарни сектор

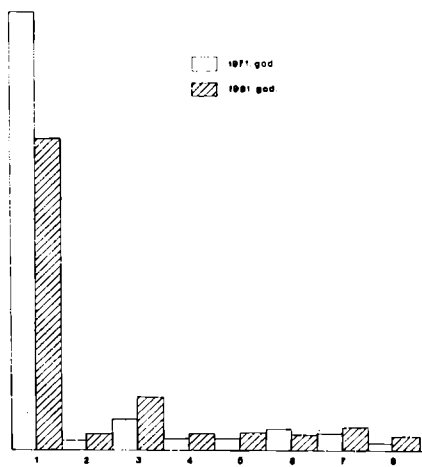
p₁ = примарни сектор са учешћем од 50—75% у укупном активном становништву

p₂ = примарни сектор са учешћем од 75—90% у укупном активном становништву

s = секундарни сектор

t = терцијарни сектор

У Благојевом Камену 68,75% запосленог становништва су дневни миганти (Таб. II у прилогу), од којих већина ради у руднику Мајданпек. Од укупног броја активног становништва у овом насељу, само четири становника су запослена у примарном сектору. Становништво овог насеља је претежно оријентисано на рударство и ту је одговор за мало учешће примарног сектора. У ствари Благојев Камен би се могао сматрати и насељем „спаваоницом“ за извешан број запослених у Мајданпеку.

Ск. 3. — Активно становништво по делатностима у Општини (30)

1 — пољопривреда и шумарство
 2 — грађевинарство; 3 — индустрија и рударство; 4 — управа и друго; 5 — култура и социјалне делатности; 6 — занатство и комуналне делатности; 7 — трговина и угоститељство; 8 — саобраћај и везе

Бродица и Ракова Бара су мешовита насеља са најмањим учешћем секундарног сектора. У Бродници је највеће учешће терцијарног, а у Раковој Бари примарног сектора, у укупном активном становништву ових насеља.

Остала насеља (22), припадају аграрном типу насеља, пошто имају преко 50% активног становништва у примарном сектору. Међу аграрним насељима најмање учешће примарног сектора је у Каони (54,0%), а највеће у Равништу (78,9%), (Таб. IV у прилогу).

У којој мери пољопривреда доминира над другим делатностима, указује Ск. 3. и Таб. VII у прилогу.

Највише насеља (16) има између 50% и 75% активног становништва у примарном сектору. Ова насеља су и са највећим уделом становништва у укупном становништву (60,8%). На тај начин, то је тип села са највећим потенцијалом деаграризације (Таб. 7.).

Таб. 7. — Расподела активног пољопривредног становништва по насељима у 1981. години (30)

Учешће активног пољопривредног становништва у укупном становништву у процентама	Број насеља	Број становника у насељима	Учешће у укупном становништву
< 25	2	5083	18,0
25 — 50	2	2391	8,5
50 — 75	16	17184	60,8
> 75	6	3608	12,7
Укупно:	26	28266	100

Морфолошке карактеристике и генетски типови данашњих насеља

Према постанку, сва сеоска насеља деле се на спонтана и планска. Насеља општине Кучева припадају првом типу. У већини ових насеља преовладава индивидуални интерес при избору места за насељавање. Што је насеља мање то је ова појава израженија. На вишим теренима сеоске куће су дисперзно расуте, а у нижим су већ изражени нуклеуси агломерирања.

Данашњи морфолошки тип села су почела да добијају у другој половини 19. века. У првој половини 19. века становништво је градило дрвене колибе далеко једну од друге. Тада је *Olo Dubislav plem. Pirh* писао да у Крушевици (данашњем Кучеву) „колибе леже раштркано дуж десне ивице Пека” (4; 34—35). Села у Звижду потичу од салаша. Главни делови ових насеља (Сат) смештени су по долинама, а салаша су расути по целом Звижду. На сваком повољнијем положају постоје салаша, а највише их има Волуја (једанаест).

Скоро свака породица градила је себи салаш у планини, где су људи боравили претежно лети, чувајући стоку. Пошто су салаша били удаљени више сати хода од села, сељаци су се често трајно на њима насељавали. Са њих су сточари одлазили даље у планину, а напуштена села заузимао су нови становници из блиских земљорадничких области (3; 19—20).

Данас су најбројнија групно разбијена насеља, са тенденцијом формирања полуразбијених насеља. Карактеришу се засеоцима са 5—30 кућа и више оваквих чини једно сеоско насеље. Оваква насеља преовладају у источним и средишњим деловима општине. У засеоку кроз који пролази пут формира се примарни центар. Има случајева када се формира и мањи центар у оквиру другог засеока истог насеља, као што је нпр. у Нересници и Каони, где се формирао један центар на десној и други на левој обали Пека. Саобраћајнице повезују засеоке у

оквиру једног насеља. На вишим надморским висинама су појединачни објекти. Засеоци су најизраженији у северном делу општине, око Раденке, Дубоке и Волује. Ту је и највише разбијених села. Изражена је тенденција „спуштања” становништва у ниже терене и формирање низова кућа уз саобраћајнице.

У северозападном делу општине доминирају спонтано збијена насеља. Та насеља су типична за равничарске терене источне Србије.

Улице су спонтано груписане. Чак и Кучево има кривудава споредне, а и главне улице. Збијена насеља су постајала од разбијених. Тај процес је текао тако што су сеоске куће најпре почеле да се групишу близу извора, долина потока и речица, а у новије време и саобраћајница. Како се становништво увећавало, простор се попуњавао новим кућама и разбијени тип насеља полако мењао физиономију и претварао се у збијени.

Мрежа насеља

Густина

Структура рељефа општине Кучево била је разлог да је густина мреже насеља мања на њеној територији, него у Подунавском региону и Србији. Густина насељености је, такође, мања у општини него на поменутиим подручјима (Таб. 8.).

Таб. 8. — Основне карактеристике насеља и густина насељености (30)

Подручје	Површина у km ²	Укупан број насеља	Број насеља на 100 km ²	Густина насеље- ности на 1 km ²	Просечан број ста- новника по насељу
Србија	55968	4243	7,58	101,2	1335
Регион	5096	247	4,85	95,1	1962
Општина	721	26	3,61	39,4	1087

Највећа густина насељености је на подручју К.О.⁹ Кучево (185,4 ст./km²), а најмања на подручју К. О. Благојев Камен (10,9 ст./km²), (Таб. V у прилогу).

⁹ К. О. — катастарска општина.

Таб. 9. — Класификација насеља према густини насељености по 1 km² у 1981. години (30)

Густина насељености према бр. ст./km ²	Број насеља	Број становника	Учешће у укупном становништву
до 25	5	3521	12,46
26 — 50	12	11912	42,14
51 — 75	4	5052	17,87
76 — 100	4	2774	9,81
101 — 200	1	5007	17,71
Укупно:	26	28266	100

Највећи број насеља (12) има густину од 26 до 50 ст./km², а само једно (Кучево) од 101 до 200 ст./km² (Таб. 9.).

Западни део општине, са 367 km², има 20.275 становника или 55 ст./km². Источни део општине, са 354 km², знатно је ређе насељен, јер на готово једнакој површини, има 7991 становника или 22 ст./km². Просечан број становника по насељу у западном делу општине износи 1014, а у источном 1332. Већина становника концентрисана је у долини реке Пека, дуж саобраћајница, у нижим плоднијим теренима, односно у западном делу општине. Због тога је и густина насељености у овом подручју већа. Источни део је брдовит и планински, па је због тога густина насељености мања (Ск. 4.).

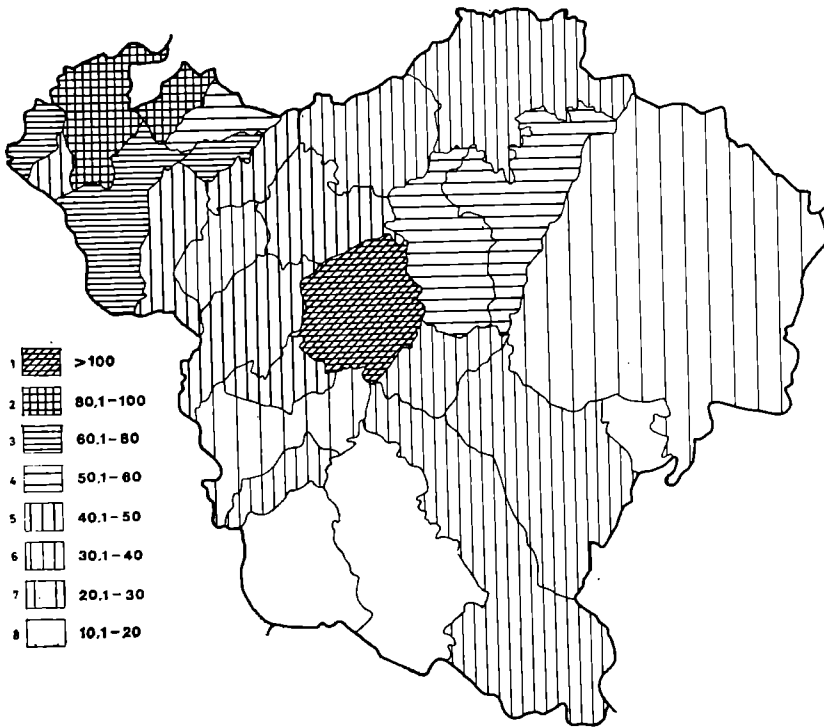
Аграрна густина у општини износи 48 активних пољопривредних становника на 100 хектара обрадиве површине. Одступања од ове вредности по насељима нису велика, што указује на релативно равномеран размештај активног пољопривредног становништва према обрадивом земљишту (Таб. VI у прилогу).

Као што се из Таб. VI види, број хектара обрадивог земљишта по активном пољопривредном становнику у општини износи 2,1.

По дванаест насеља припадају категоријама насеља са 1,1 до 2, односно 2,1 до 3 ha обрадиве површине по једном активном пољопривредном становнику. Из овога следи да у пољопривреди још постоје резерве радне снаге.

Прва категорија насеља је најбројнија — има учешће од 57,2% у укупном активном пољопривредном становништву у општини.

Насеље Благојев Камен има само једног активног пољопривредног становништва, па му припадају свих 4,5 ha обрадивог земљишта, а у

Ск. 4. — Густина насељености по 1 km² (27)

Таб. 10. — Класификација насеља према броју хектара обрадивог земљишта по становнику у 1981. години (24,30)

Категорија насеља по бр. ha/активно пољопривредно становништво	Број насеља	Број активних пољоп. стан. по насељима	Учешће у укупном активном пољоп. становништву
1,1 — 2,0	12	5310	57,20
2,1 — 3,0	12	3881	41,81
3,1 — 4,0	1	91	0,98
4,1 — 5,0	1	1	0,01
Укупно:	26	9283	100

насељу Српце тај однос је најмањи и износи 1,1 (Таб. VI у прилогу). Ова појава у Српцу тумачи се великом густином активног пољопривредног становништва на плодном земљишту. То указује на аграрну пре-насељеност и значајне резерве радне снаге у пољопривреди и на даљу деаграризацију у том подручју.

Хоризонтална и вертикална дистрибуција насеља

У западном делу, на површини од 367 km², налази се 20 насеља, а на 354 km² источног дела општине само 6 насеља, што указује на неравномеран размештај насеља. Ово запажање потврђује се применом методе индекса најближег суседа (19; 156). Добијена вредност према овој методи креће се око јединице ($Rn^{10} = 1,09$), што указује да је размештај насеља дисперзан и случајан. Овакав размештај насеља условљен је плодним и равничарским земљиштем на западном делу општине, односно брдовитим и планинским на истоку општине.

Средња најближа удаљеност између два насеља износи 2,9 km (Таб. V у прилогу). Вуковић и Зеленик међусобно су удаљени само око 1 km. Благојев Камен је најјусамљеније насеље, јер је најближа Бродица удаљена чак око 8 km.

Средња удаљеност свих насеља до општинског центра износи

Таб. 11. — *Класификација насеља према удаљености од Кучева (27)*

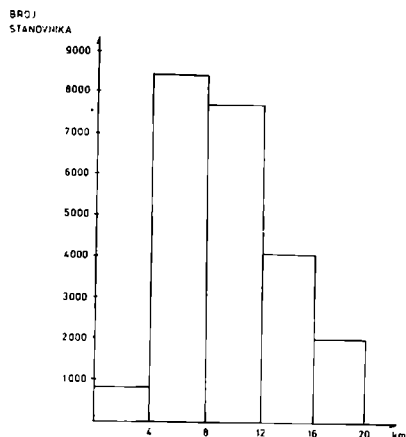
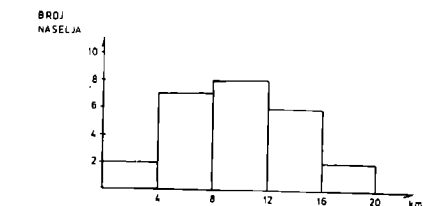
Удаљеност насеља од Кучева у km	Број насеља	Број становника	Учешће у укупном становништву
< 4	2	878	3,77
4,1 — 8,0	7	8405	36,14
8,1 — 12,0	8	7743	33,29
12,1 — 16,0	6	4188	18,01
16,1 — 20,0	2	2045	8,79
Укупно:	25	23359	100

око 9,5 km (Таб. V у прилогу). Најближе насеље Кучеву је Кучајна са око 3,5 km, а најудаљеније Раброво са око 16,5 km.

Таб. 11. показује да је највећи број насеља (осам) удаљен од Кучева 8,1—12 km.

¹⁰ Rn = индекс најближег суседа.

Група насеља на удаљености 4,1—8 km од Кучева учествује са највећим бројем становника (8405 или 36,14%) у укупном становништву (Ск. 5).

Ск. 5. — *Хоризонтална дистрибуција насеља према Кучеву.*

Колико је надморска висина утицала на размештај насеља, види се у Таб. 12.

Таб. 12. — *Насеља по висинским категоријама*

Надморска висина	Број насеља	Број становника у 1981.	Учешће у укупном становништву
до 100 m	—	—	—
101—200 m	18	20827	73,68
201—300 m	4	4265	15,09
301—400 m	2	1998	7,07
401—500 m	2	1176	4,16
Укупно:	26	28266	100

Највише насеља (осамнаест) је на надморској висини од 101—200 m. На овом појасу живи 73,68% становника општине. Међу овим насељима је и Кучево на 164 m (I; 41). Равниште је највише насеље (налази се на 440 m надморске висине), а најнижи је Зеленик на 125 m надморске висине.

Ниво опремљености објектима друштвеног стандарда

Општина Кучево, како у погледу развијености мреже насеља тако и у опремљености објектима друштвеног стандарда, заостаје за Подунавским регионом и Србијом. Исто важи и за регион у односу на Србију, што показују анализе које следе.

Здравство

Из Таб 13. се види изразито заостајање општине у погледу нивоа развијености здравства. Према броју становника на једног лекара, општина Кучево је два пута у неповољнијој ситуацији у односу на регион, а чак три пута у односу на Србију. У општини не постоји ни једна болесничка постеља! Према броју становника на једну апотеку, општина је

Таб. 13. — Ниво развијености здравства у 1981. години (24)

На хиљаду становника	Србија	Регион	Општина
— број лекара	2,15	1,50	0,74
— број постеља	6,33	3,02	—
— број апотека	0,07	0,08	0,11
Број становника на:			
— једног лекара	465	666	1351
— једну постељу	158	331	—
— једну апотеку	14285	12500	9409

у повољнијем положају него регион и Србија. То је само привидно повољније стање, јер у општини три апотеке опслужују 26 насеља. Релативно неповољније стање у Србији, па и у региону може се тумачити учешћем већих насеља.

Образовање и васпитање и дечја заштита

Општина Кучево је, више од седам пута у односу на регион односно више од четири пута од Србије, у неповољнијој ситуацији у погледу броја становника по основној школи. Разлика у погледу броја становника по једној средњој школи је такође неповољна, а нарочито у односу на Србију.

Таб. 14. — *Ниво развијености образовања и васпитања у 1981. години (24)*

Број становника	Србија	Регион	Општина
<i>1. Основне школе</i>			
— на школу	1732	975	7067
— на наставника	191	152	186
— на одељење	252	232	217
— на ученика	8	8	9
<i>2. Средње школе</i>			
— на школу	797	11538	28266
— на наставника	364	738	743
— на одељење	266	670	1767
— на ученика	9	22	50

Таб. 15. — *Ниво развијености објеката дечије заштите у 1981. години (24)*

Подручје	Број становника по објекту дечије заштите	Број становника по једном месту у објектима дечије заштите
Србија	17204	80
Регион	26923	153
Општина	28266	277

У односу на регион, у општини има два пута мање места у објектима дечије заштите, а преко три пута мање у односу на Србију.

Култура и физичка култура

У општини се уочава једино битна разлика у погледу броја посетилаца биоскопу на 100 становника. Ниво коришћења других објеката масовне културе не одступа у већој мери од Србије и региона. Ипак, мрежа објеката културе у општини је скромна. Недостају простор, опрема и кадрови (6; 28—41). Не рачунајући библиотеке при основним школама у општини постоји само једна библиотека која опслужује све становништво општине. Ова библиотека се налази при Радничком универзитету „Слободан Јовић”.

Таб. 16. — Коришћење објеката масовне културе у Општини у 1981. години (24)

Подручје	Бр. биоск. седишта на 1000 ст.	Искоришћ. биоскоп. сала у %	Број пос. биоскопа на 100 ст.	Бр. претпл. радија на 100 ст.	Број претпл. ТВ на 100 ст.
Србија	15,80	36	318	20	17
Регион	18,02	32	216	18	15
Општина	19,77	45	89	18	13

Према броју становника на једног активног спортисту, општина заостаје у односу на Србију, али је у повољнијем положају у односу на регион. Кад је реч о броју становника по једној спортској организацији, општина је у неповољнијем положају у односу на регион (Таб. 17.).

Таб. 17. — Ниво развијености физичке културе у 1975. години (24)

Подручје	Број становника на једног спортисту	Бр. активних спорт. на бр. спортских објеката	Бр. становника по спортској организацији
Србија	17	132	—
Регион	39	43	2167
Општина	29	—	1662

Угоститељство

У општини постоје 33 угоститељске радње са 1920 седишта¹¹. Број становника по угоститељској радњи износи 857, или 15 становника по седишту. На једну постељу долази 157 становника. У погледу нивоа развијености угоститељства у односу на планерске норме¹², стање у општини је задовољавајуће.

Опремљеност објектима инфраструктуре

Објекти инфраструктуре грађени су према већ формираним насељима, али и према природним условима погодним за изградњу ових објеката. Зато објекти инфраструктуре повратно утичу на раст и развој насеља.

Општина Кучево заостаје за регионом и Србијом у опремљености објектима инфраструктуре.

Сва насеља у општини имају електричну енергију. Потрошња електричне енергије по становнику знатно је мања у општини у односу на регион и Србију (Таб. 18.).

Таб. 18. — Потрошња електричне енергије у 1980. години (24)

Подручје	kwh/ст.	kwh/домаћ.
Србија	2640	—
Регион	1591	5935
Општина	880	3453

Са снабдевањем водом ситуација је тежа. Само шест насеља имају централни водовод: Кучево, Раброво, Церовица, Кучајна, Буковска и Каона. Церемошња, Мишљеновац и Мустапић су у фази изградње водовода. У последња два насеља појавио се ендемски нефритис, што се доводило у везу са водом лошег квалитета, па се због тога приступило изградњи заједничког водовода у њима (27). У неким од насеља која немају централни водовод има више мањих водовода који снабдевају једно или више домаћинстава.

Једино Кучево има јавну канализацију за одвођење фекалне, индустријске и атмосферске воде.

¹¹ Стање из 1981. године.

¹² 10—13 ст./седишту и 100—130 ст./постељи (29; 107) (Д. Тошковић је иностране норме прилагодио нашим условима).

У погледу густине развијености ПТТ саобраћаја не запажа се битнија заосталост општине у односу на регион (Таб. 19). Мрежа ових објеката биће описана касније.

Таб. 19. — Густина поштанског саобраћаја у 1979. години (5,24)

Подручје	Бр. стан. на једну пошту	Бр. насеља на једну пошту	Б. МЗ-ца на једну пошту	Густина телефона на 100 ст.	Бр. km ² на једну пошту (искоришћеност)
Регион	7082	3,74	3,82	77,3	3,26
Општина	7100	4,50	3,50	180,2	0,96

Само насеље Раброво, Кучево и Вољуја имају депоније смећа. Кучево и Раброво су једина насеља са пијацама.

Системи насеља

Врсте центара, зоне, везе и њихова комплексност

Привредне делатности — Функције

Од привредних објеката у Кучеву се налазе Шумарско-индустријски комбинат „Слободан Јовић“ који запошљава становништво Кучева и других сеоских насеља. Поред овог комбината, становништво околних насеља нашло је запослење и у Пољопривредном комбинату у Кучеву, као и у Крчани „Вељко Дугошевић“ која се налази два километра западно од Кучева. Од привредних објеката у Раброву једини већи је клањница, складиште и сервис трговинске радне организације „Рапид“ за промет пољопривредних машина и две филијале банке.

Објекти специјализованих продавница налазе се претежно у Кучеву и у Раброву (Таб. 20.).

Остала насеља немају специјализоване продавнице а имају по једну до три продавнице мешовите робе, док је Благојево Камен насеље без продавнице. С обзиром на овакву развијеност трговине, сва насеља за набавку специјализоване робе упућена су, у првом реду, на Кучево као примарни центар за снабдевање, док је Раброво секундарни центар за снабдевање насеља у северозападном делу општине.

Откупне станице за пољопривредне производе налазе се у Нересници (3), Вољуји (2), а у Дубоки, Каони и Сени по једна. Откупне станице за кожу су у Кучеву и Раброву, а за жито у Раброву и Мусталићу.

Таб. 20. — Размештај специјализованих продавница (27)

Врста продавница	Насеља	Кучево	Раброво
Текстилна		8	3
Намештај		4	2
Књижара		2	—
Гвожђара, ауто делови и гума		4	3
Кожа и обућа		2	—
Самопослуга		4	—
Пољопривредне машине		—	1

У општини Кучеву производно занатство (са 124 занатлије) знатно доминира над грађевинским (са 40) и непроизводним (са 11 занатлија), (27).

Таб. 21. — Стање занатских радника у општини (27)

Врста заната	1973. г.	1978. г.	1982. г.
Прерада неметала	1	1	—
Малопредавачка делатност	55	52	39
Прерада електроапарата и прибора	10	8	10
Производња грађевинских материјала	29	12	5
Прерада дрвета	38	27	25
Производња текстилних производа	26	28	16
Прерада коже	25	17	11
Производња гумених производа	—	—	—
Производња прехранбених производа	22	20	22
Произ. и поправке разних производа	4	2	2
У к у п н о:	283	239	175

У Таб. 21. види се да су најбројније занатлије из области металопредавачке делатности (39 у 1982. години), затим прераде дрвета (25), па производње прехранбених производа (22) итд. Највише занатлија налази се у Кучеву (62 или 35,4%), у Раброву (25 или 14,2%) и Нересници (12 или 6,9%). Остала насеља су са мање од по десет занатлија, док Церовица, Церемошња, Бродица и Благојев Камен немају ову врсту

делатности (Таб. VIII у прилогу). Као центри за занатство истичу се Кучево, Раброво и донекле Нересница, док се остала насеља у погледу занатства не истичу.

Угоститељски објекти су претежно лоцирани у Кучеву. Ово насеље има хотел „В” категорије, четири друштвена и осам приватних угоститељских објеката. По један приватни угоститељ има локале у Благојевом Камену, Бродици, Каони, Мустапићу, Раброву и Турији. Као угоститељски центар треба поменути само Кучево са хотелом „Рудник”, док се остала насеља не истичу као центри угоститељства.

Као туристички центар јавља се у малој мери Кучево, док Церемошња представља нуклеус за развој туризма.

Друштвене и опште делатности

Здравство. — Здравствена служба у општини Кучево одвија се у три нивоа — преко дома здравља, здравствених станица и амбуланата. Дом здравља („Др Бошко Вребалов”) у Кучеву представља највећи здравствени објекат у општини. Дом има осам повремених специјалистичких служби, од којих пет ради једанпут седмично, а три једанпут у петнаест дана. Здравствене станице су у Раброву и Вољуји. Амбуланте се налазе у Нересници, Дубоки, Раденки и Љешници. Амбуланте имају стално техничко и повремено лекарско особље.

У општини има седам здравствених центара који задовољавају најмање примарну здравствену заштиту становништва. Центри у Раденки, Дубоки и Нересници намењени су само за становнике насеља у којима се налазе. Остали центри опслужују и друга насеља (Таб. 22. и Ск. 6.).

Дом здравља у Кучеву у свом гравитационом подручју на вишем нивоу обухвата и гравитационе зоне амбуланти у Љешници и Нересници, што значи да опслужује 18.177 становника. На исти начин, зона Здравствене станице у Вољуји са амбулантама у Дубоки и Раденки обухвата 6.457 становника. У подручју Здравствене станице у Раброву није укључена ни једна амбуланта, те број становника у зони ове станице остаје исти (3.692), (Ск. 6.).

Просечан број становника које опслужује један здравствени центар износи 4.030. У релативно најповољнијој ситуацији налазе се становници Раденке, пошто центар у овом насељу опслужује најмањи број становника (1.528).

У релативно најнеповољнијој ситуацији налазе се становници насеља који за прву лекарску помоћ одлазе у Кучево. Центар у Кучеву опслужује 11.767 становника из десет насеља. Међутим, ова оцена може се усвојити условно, само с обзиром на број становника. Центар у Кучеву је опремљенији па су са те стране становници, који задовољавају своје основне здравствене потребе у овом центру у релативно повољнијем положају.

Таб. 22. — Мрежа здравствених центара у општини
у 1981. години (27, 30)

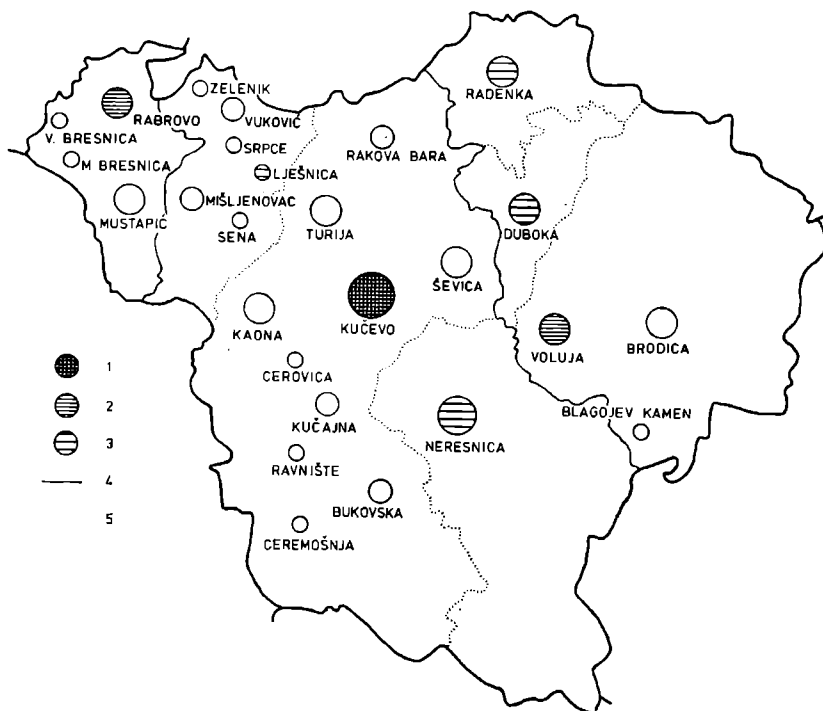
Ред. број	Насеља	Здравствени центар			
		Број станов.	Број станов.	d max ¹³	d ¹⁴
1	Волуја	1567	3131	11,0	3,4
	Благојево Камен	76			
	Бродица	1488			
2	Дубока	1798	1798	—	—
3	Кучево	5007	11767	8,6	5,8
	Буковска	903			
	Каона	1041			
	Кучајна	584			
	Равниште	273			
	Ракова Бара	903			
	Турџија	1035			
	Церемошња	470			
	Церовица	294			
	Шевица	1257			
4	Љешница	400	2863	4,5	2,6
	Вуковић	525			
	Зеленик	412			
	Мишљеновац	800			
	Сена	409			
	Српце	317			
5	Нересница	3487	3487	—	—
6	Раброво	1668	3692	5,0	4,3
	Велика Бресница	377			
	Мала Бресница	175			
7	Раденка	1528	1528	—	—

У најнеповољнијој ситуацији у погледу дистанце су становници Благојевог Камена, који путују 11 km до првог лекара.

¹³ d max = максимална дистанца центра за пружање услуга од најудаљенијег насеља.

¹⁴ d = просечна дистанца у km/ст.

Дистанца не пружа реалну слику у погледу оцене повољности. Наиме, реалнију слику повољности пружа број становника и број километара које становници из гравитационе зоне треба да пређу. Просечна дистанца по становнику износи 4 km. Становници насеља која су обухваћена центром у Кучеву су са 5,8 km/ст. у најнеповољнијој ситуацији.

Ск. 6. — Здравствени центри (27)

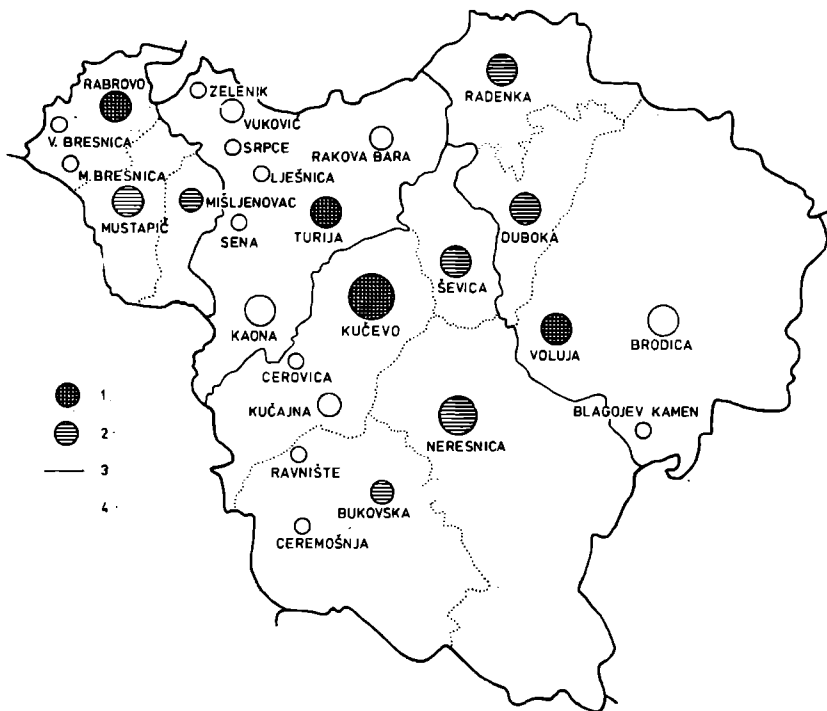
1 — насеље са домом здравља; 2 — насеље са здравственом станицом; 3 — насеље са амбулантом; 4 — гравитациона зона дома здравља или здравствене станице; 5 — гравитациона зона амбуланте

Образовање. — У Кучеву налази се једна средња школа која опслужује све становништво (28.266) у општини. До ове школе највеће растојање прелазе средњошколци из Раброва — преко 16 km. Просечна дистанца свих насеља до средње школе је 9,5 km.

У општини постоје четири потпуне и седам непотпуних основних школа. Потпуне основне школе су у Вољуји, Кучеву, Раброву и Турји. Непотпуне школе су у Буковској, Дубоки, Мишљеновцу, Мустапићу, Нересници, Раденки и Шевици (Таб. 23. и Ск. 7.).

Једна потпуна основна школа опслужује у просеку 7.067 становника. Најмањи број становника (4.492) опслужује школа у Раброву, а највећи (12.275) — школа у Кучеву.

Највеће растојање до потпуне школе имају становници Благојевог Камена и Раденке који прелазе 11 km. Максимално растојање до потпуне школе у Кучеву је 6,5 km за становнике Равништа. Становницима Мишљеновца до Раброва је потребно 6,5 km, а становницима Зеленика до Турije 9 km.

Ск. 7. — Центри за основно образовање (27)

1 — насеље са потпуном основном школом; 2 — насеље са непотпуном основном школом; 3 — гравитациона зона потпуне основне школе; 4 — гравитациона зона непотпуне основне школе

Просечна растојања у километрима по становнику за потпуне школе приказана су у колони б табеле 23. Ове вредности се крећу од 4,9 за потпуну школу у Раброву, до 5,6 за школе у Кучеву и Волуји.

Најмањи број становника (800) у непотпуним школама опслужује школа у Мишљевцу, а највећи број школа у Нересници — 3.487 становника.

Највеће растојање (3,5 km) до непотпуне школе прелазе становници Равништа до Буковске.

Буковска је једино насеље са непотпуном школом које опслужује и друга насеља. Просечно растојање износи 2,9 km/ст.

Таб. 23. — Мрежа насеља са основним школама у 1981. години (27, 30)

Ред. број	Насеља	Број станов.	Непотпуна основна школа		Потпуна основа школа			
			Број станов.	d max	d	Број станов.	d max	d
1.	Волуја	1567	6457	11,0	5,6			
	Благојев Камен	76						
	Бродица	1488						
1.1	Дубока	1798				1798	—	—
1.2	Раденка	1528				1528	—	—
2.	Кучево	5007	12275	6,5	5,6			
	Кучајна	584						
	Церовица	294						
2.1	Буковска	903				1646	3,5	2,9
	Равниште	273						
	Церемошња	470						
2.2	Нересница	3487				3487	—	—
2.3	Шевица	1257				1257	—	—
3.	Раброво	1668	4492	6,5	4,9			
	Велика Бресница	377						
	Мала Бресница	175						
3.1	Мишљеновац	800				800	—	—
3.2	Мустапић	1472				1472	—	—
4.	Турија	1035	5042	9	5,3			
	Вуковић	525						
	Зеленик	412						
	Каона	1041						
	Љешница	400						
	Ракова Бара	903						
	Сена	409						
	Српце	317						

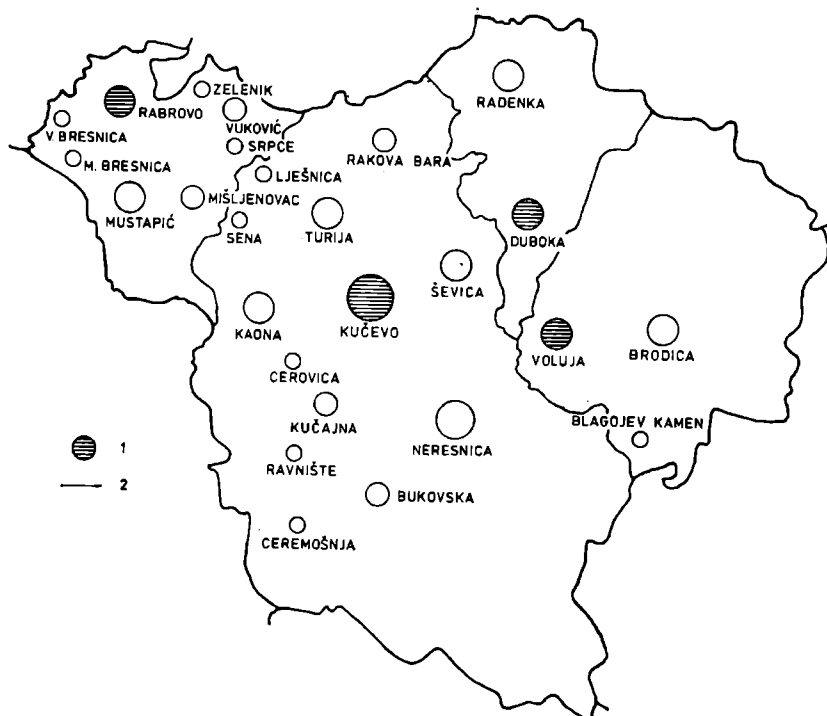
ПТТ — услуге. — Четири центра ПТТ-услуга — у Кучеву, Раброву, Волуји и Дубоки — опслужују остала насеља (како је приказано у Таб. 24. и на Ск. 8.).

Просечан број становника по једној пошти износи 7.067. Најмањи број становника (3.326) опслужује пошта у Дубоки, а скоро пет пута већи број становника (16.063) опслужује пошта у Кучеву.

Највеће растојање (11 km) до прве поште у Волуји прелазе становници Благојевог Камена. Становништву Раденке потребно је 8 km до поште у Дубоки. До поште у Кучеву највише путују (8,8 km) становници Љешнице, а до поште у Раброву — становници Мишљеноваца (6,5 km). Просечан број километара по становнику креће се од 3,4 за пошту у Волуји, до 5,8 km/становнику, за пошту у Кучеву.

Таб. 24. — Мрежа насеља са ПТТ објектима у 1981. години (27, 30)

Ред. бр.	Насеља	ПТТ објекти			
		Број станов.	Број станов.	d max	d
1	Волуја	1567	5746	11,0	3,4
	Благојев Камен	76			
	Бродица	1488			
2	Дубока	1798	3326	8,0	8,0
	Раденка	1528			
3	Кучево	5007	16063	8,8	5,8
	Буковска	903			
	Каона	1041			
	Кучајна	584			
	Љешница	400			
	Нересница	3487			
	Равниште	273			
	Ракова Бара	903			
	Сена	409			
	Турија	1035			
	Церемошња	470			
	Церовица	294			
	Шевица	1257			
4	Раброво	1668	5746	6,5	4,9
	Велика Бресница	377			
	Вуковић	525			
	Зеленик	412			
	Мала Бресница	175			
	Мишљеновац	800			
	Мустапић	1472			
Српце	317				

Ск. 8. — Центри за ПТТ услуге (27)

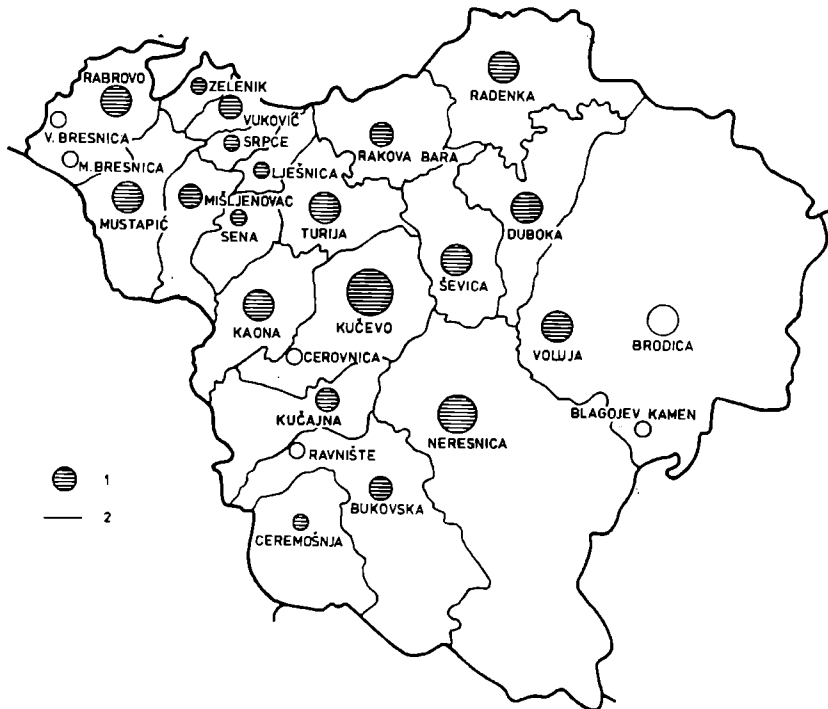
1 — насеља са ПТТ-објектом; 2 — гравитациона зона ПТТ-објекта

Месне заједнице. — У општини постоји 20 месних заједница. Преосталих шест насеља укључено је у месне заједнице себи најближих насеља (Таб. 25. и Ск. 9.).

Таб. 25. — Мрежа месних заједница у 1981. години (27, 30)

Ред. број	Насеља са месним заједницама	Бр. станов. у месним заједницама	Опслужују насеља	Бр. стан. насеља
1	2	3	4	5
1	Буковска	1176	Буковска Равниште	903 273
2	Волуја	3131	Благојев Камен Бродица Волуја	76 1488 1567
3	Вуковић	525		
4	Дубока	1798		
5	Зеленик	412		

1	2	3	4	5
6	Каона	1041		
7	Кучајна	584		
8	Кучево	5301	Церовица	294
			Кучево	5007
9	Љешница	400		
10	Мишљеновац	800		
11	Мустапић	1472		
12	Нересница	3487		
13	Раброво	2220	Велика Бресница	377
			Мала Бресница	175
			Раброво	1668
14	Раденка	1528		
15	Ракова Бара	903		
16	Сена	409		
17	Српце	317		
18	Турија	1035		
19	Церемошња	470		
20	Шевица	1257		

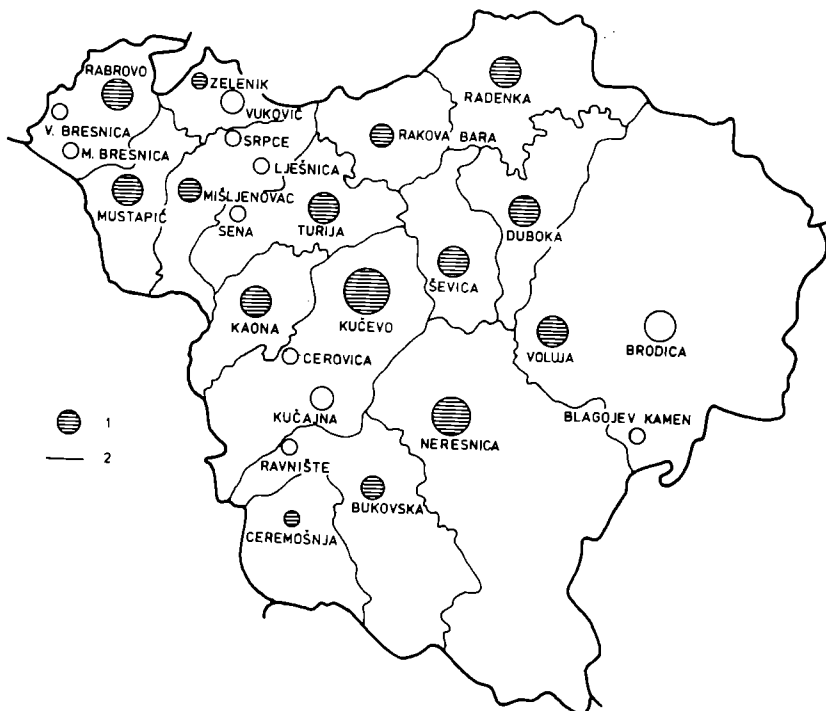

Ск. 9. — Месне заједнице у општини (27)

1 — седиште месне заједнице; 2 — гравитациона зона месне заједнице

Просечан број становника у МЗ износи 1413 становника. Најбројнија је МЗ Кучево са 5301 становником, а најмања Српце са 317 становника.

Остале делатности. — У општини Кучеву постоје четири банке, и то: филијала Београдске банке и експозитуре Југословенске инвестиционе и кредитне банке, а у Раброву су експозитуре ових банака.

Ск. 10. — Месне канцеларије у општини (27)

1 — седиште месне канцеларије; 2 — гравитациона зона месне канцеларије

Станица милиције, судство, инспекција и друге службе осталих делатности налазе се искључиво у Кучеву.

У општини има и 15 месних канцеларија у насељима руралног подручја општине, које у просеку опслужују по 1884 становника (Таб. 26 и Ск. 10.).

Месна канцеларија са највећим бројем становника (3487) налази се у Нересници, а са најмањим бројем (470) у Церемошњи.

Таб. 26. — Мрежа месних канцеларија у 1981. години (27, 30)

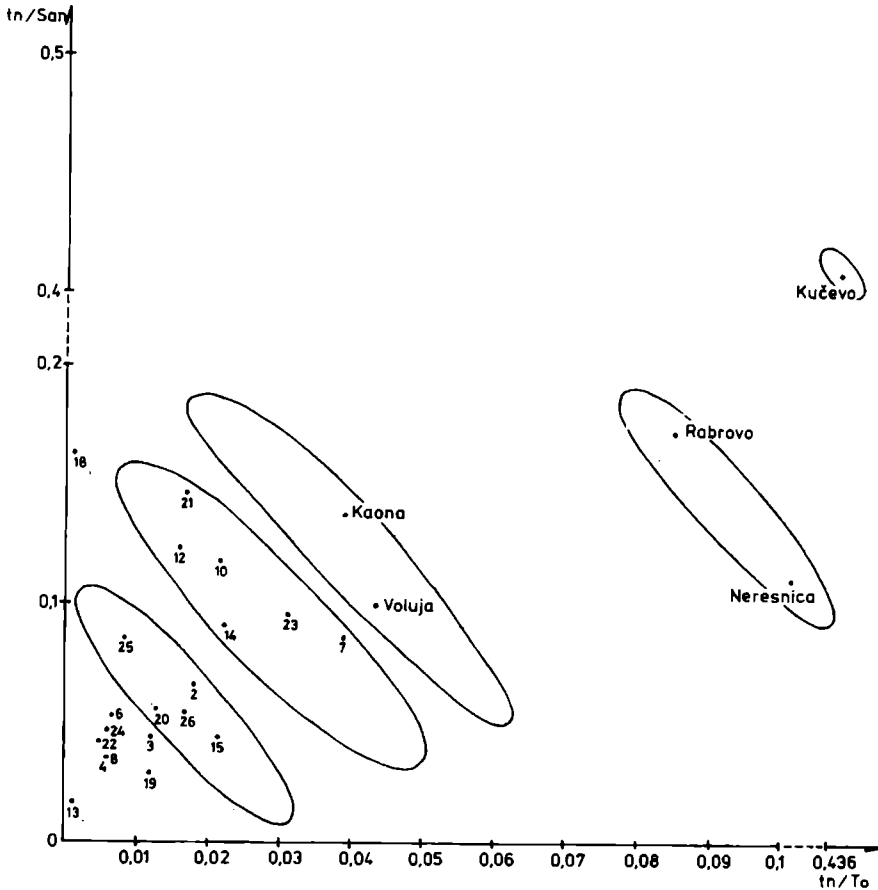
Ред број	Насеља са месним канцеларијама	Бр. станов. које обухвата месна канцеларија	Опслужује насеља	Број становника насеља
1	Буковска	1176	Буковска Равниште	903 273
2	Волуја	3131	Благојевић Камен Бродица Волуја	76 1488 1567
3	Дубока	1798		
4	Зеленик	937	Вуковић Зеленик	525 412
5	Каона	1041		
6	Кучево	5301	Кучајна Кучево Церовица	584 5007 294
7	Мишљеновац	1200	Љешница Мишљеновац	400 800
8	Мустапић	1472		
9	Нересница	3487		
10	Раброво	2220	Велика Бресница Мала Бресница Раброво	377 175 1688
11	Раденка	1528		
12	Ракова Бара	903		
13	Турија	1444	Сена Турија	409 1035
14	Церемошња	470		
15	Шевица	1257		

Заједнице насеља и центри

Заједница насеља представља групацију насеља у гравитационој зони већег или значајнијег сеоског или мешовитог насеља, или у гравитационој зони градског насеља. Такво насеље чини центар заједнице насеља.

У оквиру заједнице насеља, поред овог центра, издвајају се локални центри у којима се јавља само нуклеус једне или две функције (непотпуна школа, амбуланта, месна канцеларија, месна заједница, откупне станице пољопривредних производа и сл.), (14; 36). Локалним центрима гравитирају примарна сеоска насеља. Поред ових, постоје и самостална

насеља са развијеним нуклеусом централних делатности. Примарна сеоска насеља даље се деле на своје засеобе, а ови на појединачне куће удаљене једне од других у разбијеним насељима планинских терена.

Ск. 11. — Централитет насеља по М. Rochefort-у

1 — Благојев Камен; 2 — Бродица; 3 — Буковска; 4 — Велика Бресница; 6 — Вуковић; 7 — Дубока; 8 — Зеленик; 10 — Кучајна; 12 — Љешница; 13 — Мала Бресница; 14 — Мишљеновац; 15 — Мустапић; 18 — Равниште; 19 — Раденка; 20 — Ракова Бара; 21 — Сена; 22 — Српце; 23 — Турија; 24 — Церемошња; 25 — Церовица; 26 — Шевица; 27 — просек за општину

Заједнице насеља и њихови центри у општини Кучево издвојени су на основу квалитативног приступа (комплетна опремљеност насеља и њихово гравитационо подручје), (Таб. VIII у прилогу), и на основу квантитативног приступа (метод Rochefort-а), (20; 43).

У методи Rochefort-а за параметре се користе: терцијарна запосленост у насељу (t_n), активно становништво у насељу (S_n) и терцијарна запосленост у општини (T_o). Ако је х-оса t_n/T_o , а у-оса t_n/S_n (Ск. 11.), онда групи насеља са највећим бројем функција (према учешћу терцијарне запослености у активном становништву насеља и укупном броју запослених у терцијарном сектору у општини), (20; 43) припадају Кучево, Раброво, Нересница, Каона, Волуја итд.

До сличних резултата се долази и ако се користи још један од квантитативних приступа — метод Schmook-а¹⁵. (19; 150). Дванаест насеља у општини имају својство централитета, јер је вредност позитивна.

Таб. 27. — Централитет у насељима општине по Schmook-у у 1981. години (19, 30)

Редни број	Насеље	Централитет
1	Кучево	697,65
2	Раброво	98,60
3	Нересница	64,65
4	Каона	32,95
5	Кучајна	15,80
6	Волуја	15,67
7	Сена	15,55
8	Турија	15,25
9	Љешница	14,00
10	Благојев Камен	12,16
11	Мишљеновац	8,00
12	Церовица	3,30

Заједнице насеља са својим центрима, приказане су у Таб. 28. и на Ск. IV у прилогу.

¹⁵ Schmook-ов метод:

$$C = S_n \left(\frac{t_{rn}}{S_n} - \frac{t_{ro}}{S_n} \right)$$

C — централитет

t_{ro} — терцијарна запосленост у општини без Кучева

S_o — становништво у општини без Кучева

t_{rn} — терцијарна запосленост у насељу

S_n — становништво насеља

Таб. 28. — Центри и заједнице насеља у Општини
у 1981. години (30)

Ред. број	Насеља	Број станов.	Бр. станов. заједнице насеља	Бр. станов. локалних центара
1	2	3	4	5
1	<i>Општински центар</i>			
1	Кучево	5007	12275	
	— Церовица	294		
1.1	<i>Локални центри</i>			
1.1.1	Буковска	903		1646
	— Равниште	273		
	— Церемошња	470		
1.2	<i>Насеља са нуклеусом централних делатности</i>			
1.2.1	Кучајна	584		
1.2.2	Нересница	3487		
1.2.3	Шевица	1257		
2	<i>Субопштински центри</i>			
2.1	Раброво	1668	5746	
	— Велика Бресница	377		
	— Вуковић	525		
	— Зеленик	412		
	— Мала Бресница	175		
	— Српце	317		
2.1.1	<i>Насеља са нуклеусом централних делатности</i>			
2.1.1.1	Мишљеновац	800		
2.1.1.2	Мустапић	1472		
2.2	Волуја	1567	6457	
	— Благојев Камен	76		
	— Бродица	1488		

1	2	3	4	5
2.2.1	<i>Насеља са нуклеусом централних делатности</i>			
2.2.1.1	Дубока	1798		
2.2.1.2	Раденка	1528		
2.3	Турија	1035	3788	
	— Ракова Бара	903		
	— Сена	409		
2.3.1	<i>Насеља са нуклеусом централних делатности</i>			
2.3.1.1	Каона	1041		
2.3.1.2	Љешница	400		

Кучево, Раброво и Волуја чине већ формиране центре заједница сеоских насеља. У оквиру заједнице насеља Кучева издваја се зачетак стварања заједнице насеља Турије.

Просечан број становника у једној заједници насеља у општини износи 7.066.

Кучево је двостепени центар. Ово насеље представља центар за своју заједницу насеља а, у исто време, примарни је центар за сва насеља у општини. Заједница насеља Кучево је најбројнија (12.275 становника) и учествује са 43,43% становништва у општини.

Кучево садржи: седиште општине, ШИК „Слободан Јовић”, једну откупну станицу за кожу, хотел „В”-катеорије, четири друштвена и осам приватних угоститељских објеката, осам продавница мешовите робе, четири самопослуге, двадесет и једну специјализовану продавницу, дом здравља, једну апотеку, једну ветеринарску станицу и једну пољопривредну апотеку, средњу школу, потпуну основну школу, две филијале банке, дом културе, биоскоп, суд, станицу милиције, месну заједницу, службу инспекције и службе осталих делатности које се налазе искључиво у Кучеву.

Раброво, као секундарни центар у општини, чини центар заједнице насеља у северозападном делу општине. Са 5.746 становника ова заједница обухвата 20,33% становништва општине.

Раброво има: кланицу, продавницу, складиште и сервис трговинске радне организације „Рапид” за пољопривредне машине, две откупне станице за кожу и жито, угоститељску радњу, четири продавнице мешовите робе, десет специјализованих продавница, здравствену станицу, апотеку, ветеринарску станицу, и пољопривредну апотеку, основну шко-

лу, биоскоп, пошту, експозитуре две банке, месну канцеларију и друго. Такође је и седиште месне заједнице.

Центар заједнице насеља Волује окупља четири насеља на истоку општине. Ова заједница насеља са 6.457 становника чини 22,84% становништва општине. Волуја је насеље које је опремљено функцијама на основу којих представља други секундарни центар општине.

У Волуји су: две откупне станице за пољопривредне производе, четири мешовите продавнице, потпуна основна школа, здравствена станица, ветеринарски пункт, пошта, месна канцеларија, месна заједница и др.

По методу Rochefort-а, а нарочито по методу Schmoock-а (Ск. 11. и Таб. 27.), Волуја још увек нема једно од највиших места у хијерархији насеља. Волуја, међутим, представља важан центар за малобројна, мање развијена, али не и мала насеља источног дела општине.

Заједница насеља Турије је најмања. Има 3.788 становника, што чини 13,4% становништва општине. Турија је са скромним функцијама (потпуна основна школа, продавнице мешовите робе, амбуланта у изградњи, месна заједница), у фази прерастања у центар заједнице насеља.

На основу метода Rochefort-а (Ск. 11.), Нересница и Каона су насеља са високим централитетом. Нересница је велико насеље које обухвата и велики број заселака са великим учешћем терцијарног сектора. Међутим, ово насеље у свом гравитационом подручју не обухвата друга насеља и под великим је утицајем Кучева због близине, те се због тога није издвојило као центар заједнице насеља. Каона има висок централитет захваљујући у основи локацији индустрије грађевинског материјала (индустрија креча „Вељко Дугошевић“) у овом насељу, која је подстакла развој терцијарних делатности.

У заједници насеља Кучева, Буковска (са непотпуном школом и амбулантом у изградњи) је локални центар за примарна насеља Равниште и Церемошњу. Насеља са нуклеусом централних делатности су: Кучајна, Нересница и Шевица. Церовица је примарно насеље везано директно за Кучево (Ск. IV у прилогу).

У заједници насеља Раброво, насеља са нуклеусом централних делатности су Мишљеновац и Мусташић. Остала насеља у овој заједници су примарна и „упућена“ директно на Раброво (Ск. IV у прилогу).

Заједница насеља Волује садржи, такође, два насеља с нуклеусом централних делатности — Раденку и Дубоку. Бродица и Благојев Камен су примарна насеља и везана су за Волују (Ск. IV у прилогу).

У заједници насеља Турије, Каона и Љешница су насеља са нуклеусом централних делатности, а остала су примарна сеоска насеља (Ск. IV у прилогу).

Примарна сеоска насеља имају низак централитет или само мешовите продавнице. Опремљеност свих насеља приказана је у Таб. VIII у прилогу.

Месне заједнице, као основне самоуправне територијалне јединице, не поклапају се са заједницама насеља (Ск. 9.).

ПРОЦЕСИ У МРЕЖИ НАСЕЉА

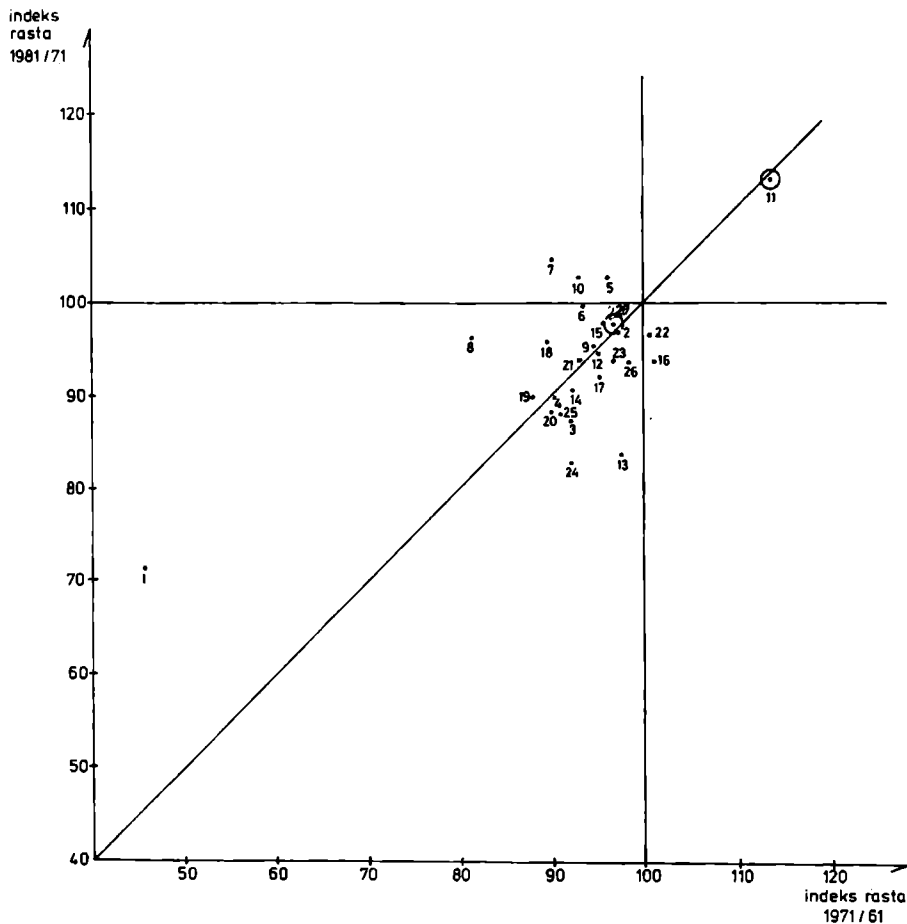
Депопулација

Депопулација је процес опадања броја становника. Испољен је у већини насеља у општини.

Таб. 29. — Индекс пораста становништва по насељима према пописима (30, 33)

Ред. број	Насеља	1981/48	1953/48	1961/53	1971/61	1981/71
1	Благојев Камен	61,8	209,8	91,1	45,5	71,0
2	Бродица	223,1	200,7	119,0	96,3	96,9
3	Буковска	78,4	101,9	96,9	91,0	87,2
4	Велика Бресница	82,0	103,0	101,3	89,2	88,1
5	Волуја	81,3	89,7	92,8	95,0	102,9
6	Вуковић	89,4	102,9	94,0	92,6	99,8
7	Дубока	94,2	102,8	98,4	89,2	104,4
8	Зеленик	82,1	105,2	100,6	80,8	96,0
9	Каона	90,3	104,4	97,2	94,1	94,5
10	Кучајна	97,8	108,7	97,8	91,8	100,2
11	Кучево	157,7	118,1	105,5	112,3	112,7
12	Љешница	86,2	111,9	85,7	96,0	93,7
13	Мала Бресница	84,1	104,3	100,0	96,3	83,7
14	Мишљеновац	80,9	98,8	98,6	91,9	90,4
15	Мусталић	93,8	100,8	104,1	94,7	97,7
16	Нересница	100,9	103,7	104,0	100,0	93,5
17	Раброво	109,2	102,9	102,5	94,4	91,9
18	Равниште	83,0	110,3	89,3	88,3	95,5
19	Раденка	81,5	104,9	99,1	87,1	89,9
20	Ракова Бара	76,1	100,1	94,5	89,7	89,7
21	Сена	87,8	103,4	98,8	92,0	93,4
22	Српце	107,8	96,9	116,5	99,1	96,4
23	Турија	92,2	104,1	97,5	97,2	93,5
24	Церемошња	79,9	97,4	107,7	91,9	82,9
25	Церовица	80,3	116,9	86,7	90,0	88,0
26	Шевица	96,1	105,4	101,3	93,9	94,9
Општина:		99,9	110,5	97,4	95,5	97,2

Из Таб. 29. и Таб III у прилогу види се да је процес депопулације у периоду после рата испољен у двадесет и једном насељу. Само насеља Бродица, Кучево, Нересница, Раброво и Српце имају пораст становништва.

Ск. 12. — Динамика популационих промена у насељима (30, 33)
— 1971/61 и 1981/71 —

1 — Благојејв Камен; 2 — Бродица; 3 — Буковска; 4 — Велика Бресница; 5 — Волуја; 6 — Вуковић; 7 — Дубока; 8 — Зеленик; 9 — Каона; 10 — Кучајна; 11 — Кучево; 12 — Љешница; 13 — Мала Бресница; 14 — Мишљеновац; 15 — Мустапић; 16 — Нересница; 17 — Раброво; 18 — Равниште; 19 — Раденка; 20 — Ракова Бара; 21 — Сена; 22 — Српце; 23 — Турија; 24 — Церемошња; 25 — Церовица; 26 — Шевица; 27 — просек за општину

Динамика популационих промена (Ск. 12.) показује везу индекса промена броја становника за периоде 1981/71 и 1971/61.

У периоду 1961—1971. године дошло је до наглих промена: у свим насељима сем у Кучеву и Нересници, број становника је опао. Већи пораст је само у Кучеву (12,3 индексних поена), док је број становника у Нересници стагнирао, а највећи пад имало је насеље Благојев Камен (64,5 индексних поена). У том периоду зона досељавања је само Кучево као општински центар. После затварања рудника злата и волфрама у Благојевом Камену, рударски радници се селе и тиме се тумачи велики пад у броју становника у овом насељу.

Временско раздобље 1971—1981. године карактерише даља депопулација у великом броју насеља. То је период кад се по порасту становништва издвајају само насеља Вољуја, Дубока, Кучајна и Кучево. Може се оценити да се у том периоду издвајају Вољуја, Дубока и Кучево као зоне задржавања дела свог становништва, односно зоне досељавања становника.

Промена броја становника (по пописима) по насељима периказана је на Ск. II у прилогу.

Процес депопулације на подручју општине јавио се као последица повећане емиграције и смањеног природног прираштаја. Због слабе развијености других делатности у Кучеву, млађе сатновништво сеоских насеља, да би нашло запослење, напустило је територију општине и одлазило у друге центре. (Пожаревац, Мајданпек и др.) или на привремену рад у иностранство.

Индекс старења, већи од 0,4 ($I_s = 0,68$)¹⁶ (21; 189) за 1981. годину, указује на знаке старења у општини. Ова појава својствена је готово свим општинама у источној Србији, које карактерише низак наталитет и аграрна пренасељеност.

Процес старења је испољен и у насељу Кучеву, где индекс старења износи 0,48, а у осталим насељима — чак $I_s = 0,73$.

Деаграризација

Процес деаграризације изражен је у скоро свим насељима у општини Кучеву. Овај процес је условљен вишим животним стандардом у граду, односно убрзанијим процесом индустријализације и урбанизације. Развој других функција у Кучеву и другим већим центрима ван територије општине, привлачи сеоско становништво општине Кучева, које се запошљава у другим привредним и непривредним делатностима.

$$^{16} I_s = \left\{ \frac{V_{60+}}{V_0 - 19} \right\}$$

V_{60+} — становништво старије од 60 година

$V_0 - 19$ — становништво млађе од 19 година

Таб. 30. — Промена структуре делатности активног становништва
(30, 33)

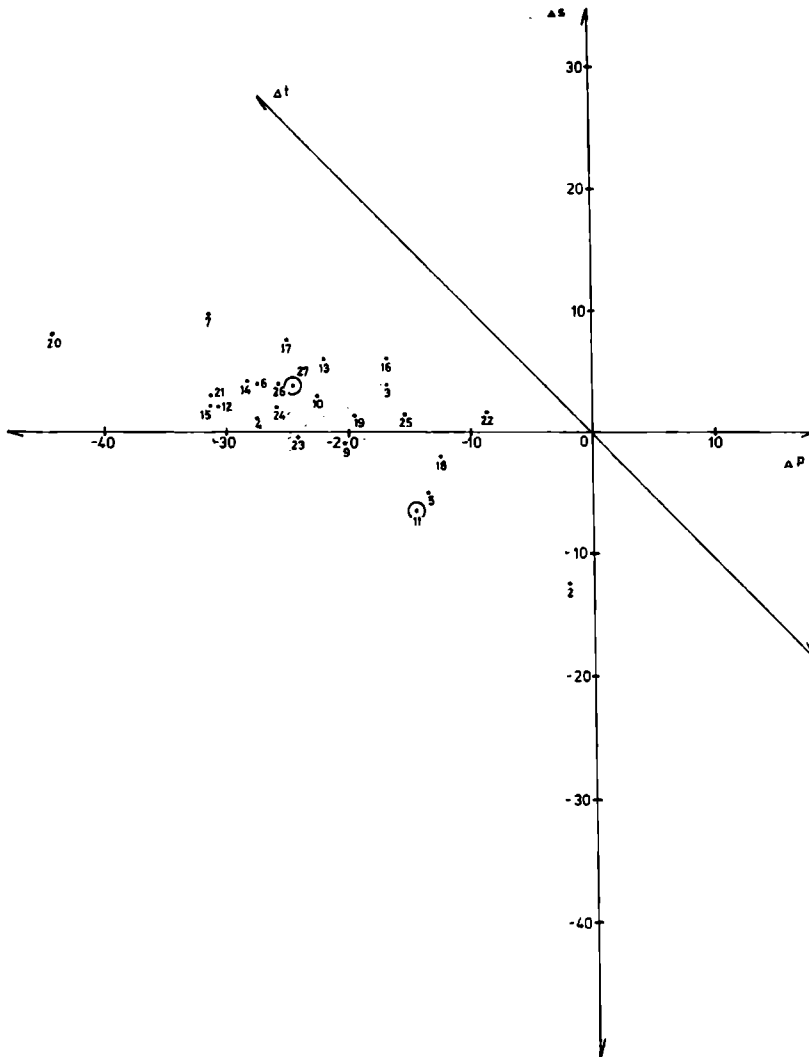
— 1961—1981. године у процентним поенима —

Ред. број	Насеље	Δp	Δs	Δt
1	Благојев Камен	11,0	—45,0	34,0
2	Бродица	—1,8	—12,4	15,2
3	Буковска	—17,1	4,1	13,0
4	Велика Бресница	—27,5	1,1	26,4
5	Волуја	—13,7	—5,1	18,8
6	Вуковић	—27,5	3,9	23,6
7	Дубока	—31,5	9,7	21,8
8	Зеленик	—13,6	1,3	12,3
9	Каона	—20,1	—0,8	20,9
10	Кучајна	—22,4	2,9	19,5
11	Кучево	—14,4	—6,4	20,8
12	Љешница	—30,6	2,1	28,5
13	Мала Бресница	—22,2	5,9	16,3
14	Мишљеновац	—28,3	4,0	24,3
15	Мустапић	—31,1	2,2	28,9
16	Нересница	—17,5	6,0	11,5
17	Раброво	—25,1	7,4	17,7
18	Равниште	—12,5	—1,9	14,4
19	Раденка	—19,7	1,4	18,3
20	Ракова Бара	—44,1	8,0	36,1
21	Сена	—31,5	2,7	28,9
22	Српце	—8,6	1,7	6,9
23	Турија	—24,3	—0,3	24,6
24	Церемошња	—25,8	2,1	23,7
25	Церовица	—15,3	1,5	14,8
26	Шевица	—25,5	4,1	22,4
Општина:		—23,0	1,9	21,1

Положај пољопривреде после другог светског рата такође је један од разлога да се овај процес тешко може зауставити.

Аграрна пренасељеност (2,1 ha обрадиве површине по једном активном пољопривредном становнику) говори о потенцијалном вишку

радне снаге у пољопривреди. Примена савремене механизације и организације рада у пољопривреди додатни је фактор за даљи развој деаграризације.

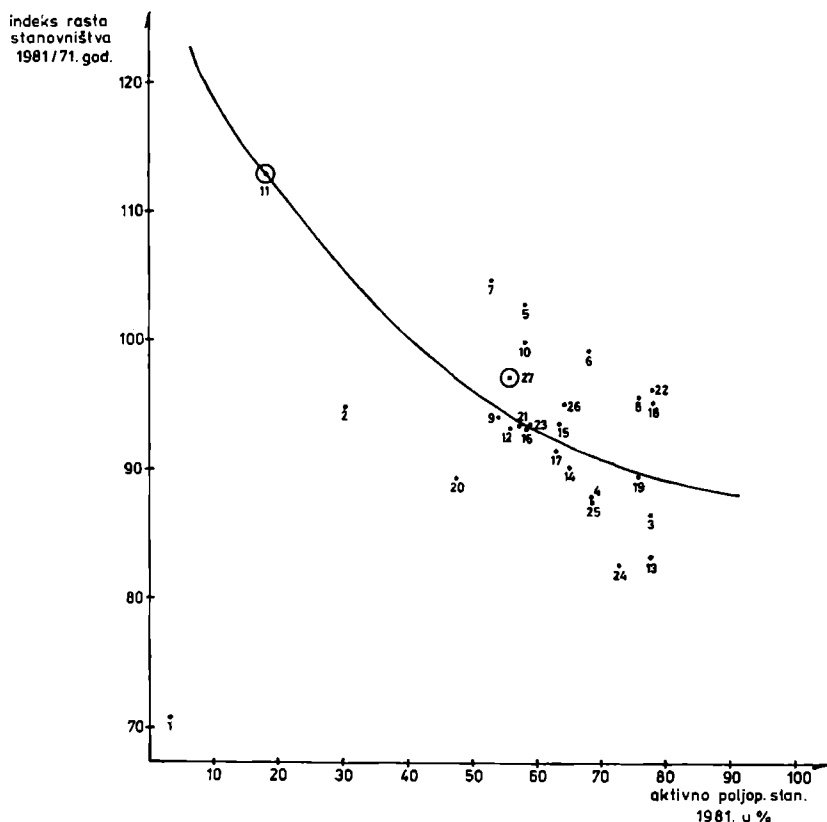

Ск. 13. — Промена структуре делатности у насељима (30, 33) — 1961—1981. —

1 — Благојев Камен; 2 — Бродица; 3 — Буковска; 4 — Велика Бресница; 5 — Волуја; 6 — Вуковић; 7 — Дубока; 8 — Зеленик; 9 — Каона; 10 — Кучајна; 11 — Кучево; 12 — Љешница; 13 — Мала Бресница; 14 — Мишљеновац; 15 — Мустапић; 16 — Нересница; 17 — Раброво; 18 — Равниште; 19 — Раденка; 20 — Ракова Бара; 21 — Сена; 22 — Српце; 23 — Турија; 24 — Церемошња; 25 — Церовица; 26 — Шевица; 27 — просек за општину

У периоду 1961—1981. године, сем у насељу Благојев Камен, у свим насељима дошло је до наглог пада активног становништва у примарној делатности. У општини је дошло до овог пада у просеку за 23%. Највећи пад забележен је у Раковој Бари за 44,1%, а најмањи у Бродици за 1,8%.

Ск. 14. — Зависност индекса раста становништва 1981/71. године и активног пољопривредног становништва 1981. у процентима у насељима (30, 33)

1 — Благојев Камен; 2 — Бродица; 3 — Буковска; 4 — Велика Бресница; 5 — Волуја; 6 — Вуковић; 7 — Дубока; 8 — Зеленик; 9 — Каона; 10 — Кучајна; 11 — Кучево; 12 — Љешница; 13 — Мала Бресница; 14 — Мишљеновац; 15 — Мустапић; 16 — Нересница; 17 — Раброво; 18 — Равниште; 19 — Раденка; 20 — Ракова Бара; 21 — Сена; 22 — Српце; 23 — Турија; 24 — Церемошња; 25 — Церовица; 26 — Шевица; 27 — просек за општину

Једино је у Благојевом Камену дошло до пораста активног пољопривредног становништва за 11,0% (Таб. 30. и Ск. III у прилогу).

Релативни значај запослених у секундарном сектору није се битно мењао. У просеку, учешће у овом сектору се повећало за 1,9%. Највећи

пад овог сектора био је у насељу Благојев Камен за 45%. Дубока је имала највећи пораст запослености у секундарном сектору — за 9,7%.

Претходне чињенице указују да је терцијарни сектор у овом периоду порастао на рачун примарног за 21,1%. Учешће овог сектора је порасло у свим насељима. Највећи пораст испољен је у насељу Ракова Бара за 36,1% а најмањи у Српцу за 6,9%.

Смер и интензитет ових промена приказани су на Ск. 13.

Зависност индекса промена становништва 1981/71 године и активног пољопривредног становништва у 1981. години, у процентима, види се из Ск. 14.

Са депопулацијом расте проценат активног пољопривредног становништва. Становништво напушта сеоска насеља и у њима долази до смањења броја становника и до већег учешћа аграрног становништва. Према великом учешћу дневних миграната (Таб. II у прилогу и Ск. IV у прилогу), закључује се да је велики број сеоских становника нашао запослење у секундарној и терцијарној делатности ван места свог боравка.

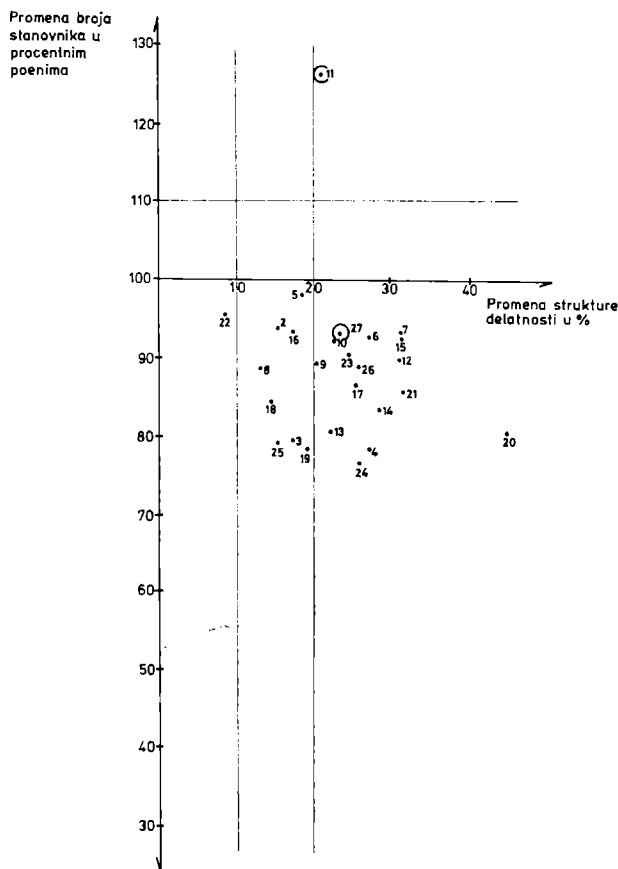
Број становника, с једне, и промена структуре делатности у појединим насељима, са друге стране, дати су у Таб. 31. на Ск. V у прилогу и Ск. 15.

Таб. 31. — Развој насеља (30, 33)
— 1961—1981. —

Промене бр. станов. у %	Промене структуре делатности у %	Јаке 20	Умерене 10,1—20	Слабе 10	Укупно
Раст > 110,1		1	—	—	1
Стагнација 100, 1—110		—	—	—	—
Опадање < 100		16	8	1	25
Укупно:		17	8	1	26

У највећем броју насеља (16) становништво опада и у њима су промене у структури делатности јаке. Осам насеља имало је опадање становништва и умерене промене структуре делатности. Једно насеље (Српце) је са slabим променама структуре делатности и опадањем становника, а једино је Кучево имало пораст становника и јаке промене структуре делатности у периоду од 1961. до 1981. године.

Анализирајући активно становништво и број запослених запажа се још једна изражена појава. То је велики број дневних миграната у запосленом становништву. Миграције су један од најрепрезентативнијих индикатора веза у систему насеља, веза заснованих на односу места становања и места рада.

Ск. 15. — Развој насеља (30, 33)
— 1961—1981. —

1 — Благојев Камен; 2 — Бродица; 3 — Буковска;
4 — Велика Бресница; 5 — Вољуја; 6 — Вуковић;
7 — Дубока; 8 — Зеленик; 9 — Каона; 10 — Кучајна;
11 — Кучево; 12 — Љешница; 13 — Мала Бресница;
14 — Мишљеновац; 15 — Мустапић; 16 — Нересница;
17 — Раброво; 18 — Равниште; 19 — Раденка;
20 — Ракова Бара; 21 — Сена; 22 — Српце;
23 — Турија; 24 — Церемошња; 25 — Церовица;
26 — Шевица; 27 — просек за општину

У појединим насељима (Церовица, Кучајна) учешће дневних миграната у запосленом становништву прелази 80%. Преко 60% дневних миграната у запосленом становништву имају насеља Благојев Камен, Велика Бресница, Дубока, Нересница, Мишљеновац и Турија (Таб. II у прилогу и Ск. VI у прилогу). Миграције су веома изражене с обзиром на ниво развијености општине. Због недовољне развијености општине усмерене су на центре ван општине.

Концентрација

Концентрација је процес који изражава релативно бржи пораст густине неке појаве на неком простору у односу на суседни простор. Концентрација представља једну од компонената процеса урбанизације. Друга компонента је подела рада — везано за процес индустријализације и деаграризације. Концентрација је израз поларизационог деловања центра и утолико је израженија уколико је центар већи. Она је уско везана за постојећи развој делатности, посебно индустрије која представља поларизацијону снагу.

Кучево, као центар са недовољно развијеном привредом, није могло да прихвати вишак радне снаге из примарног сектора са подручја општине.

Као резултат своје слабе развијености, у време највећих миграција Кучево се није ни квантитативно битно променило. Тако је у 1971. години обухватало 15,26% од укупног становништва у општини, а 1981. године тај удео је био 17,71%.

С обзиром да је на територији општине слабо изражена концентрација у урбаном подручју, постоји агломирање становништва уз саобраћајнице. Насељавање поред саобраћајница пружа могућност за развој мале привреде и лакше комуницирање.

Поларизација

Просторни аспект поларизације условљен је појавом секторског пола развоја. Да би неки сектор, који представља пол раста на одређеном подручју, постао пол развоја, потребно је да буде од значаја за читаву општину и да подстиче развој других сектора (17; 109—110).

У Кучеву су делатности развијене у том степену да представљају зачетак поларизације. Ове делатности не омогућавају бржи развој Кучева и неутралисање поларизационих утицаја Пожаревца и Мајданпека.

У периоду од 1961. до 1981. године број активних становника у Кучеву у секундарном сектору смањено се за 3,8%. С обзиром да је секундарни сектор, посебно индустрија, главни покретач процеса поларизације, Кучево није могло по овој основи да се развије у јачи поларизациони центар.

У истом периоду терцијарни сектор порастао је по стопи од 20,8% у Кучеву. Овај сектор се јавља као носилац поларизационог развоја. Међутим, могућности терцијарног сектора, као покретача поларизације, мање су од могућности секундарног. Стога су поларизациони утицаји Кучева на развој околних насеља били мали и испољили су се кроз умерену промену структуре делатности и кроз опадање броја становника (Ск. V у прилогу).

Кучево се као поларизациони центар није развило до тог нивоа да би се јавили негативни ефекти у односу на друга насеља. Штавише, поларизација у случају ове неразвијене општине има позитиван ефекат, јер утиче на развој општинског центра.

Урбанизација

Урбанизација представља процес повећања градског становништва у односу на сеоско и промене градског у односу на сеоски начин живота. Урбанизација представља синтезу процеса деаграризације, индустријализације, концентрације и поларизације. Првенствено је условљена процесом индустријализације, која повратно зависи од урбанизације, и са њом чини два узајамно зависна процеса.

У Кучеву је индустрија слабо развијена, тако да је и ступањ урбанизације низак. Поред индустрије, и друге привредне и ванпривредне делатности заостају у развоју. Природни прираштај и имиграција су, такође, слабо изражени.

У општини једино насеље Кучево представља урбани центар. С обзиром да су промене структуре делатности у околним насељима умерене, Кучево је у фази прерастања из примарне у секундарну фазу урбанизације. Пораст становништва у граду је спор, а утицај града на остала насеља није битније изражен. Промена структуре делатности у граду је умерена (Ск. 15.).

У периоду од 1948. до 1971. године у Кучеву је ступањ урбанизације износио до 16% (19; 23), (Таб. 32.).

Таб. 32. — Ступањ урбанизације у Општини (30, 33)
— 1948—1981. —

	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.
Ступањ Урбанизације	11,2	12,0	13,0	15,3	17,7

Ступањ урбанизације веома је мали, а исто тако, процес урбанизације је био врло спор и са slabим знаковима појачавања. Зона урбанизације везује се за Кучево, као нуклеус развоја, и за неколико оближњих, данас још увек сеоских насеља (Кучајна, Каона и др.). Процес промене структуре делатности у овим насељима је умерен.

ПРОБЛЕМИ У МРЕЖИ НАСЕЉА

На подручју општине Кучева испољен је низ проблема које треба решити. У основи настанка и развоја ових проблема налази се неразвијеност привреде и заосталост у развоју у односу на друге околне центре и подручја.

Проблеми везани за становништво

Проблеми у вези са становништвом су: депопулација, велики број запослених на привременом раду у иностранству и велики број дневних миграната.

— Депопулација је један од основних проблема ове општине. Поред тога испољен је и процес старења. Смањен је и наталитет. Одговарајућом демографском политиком и побољшањем услова за раст и развој деце, наталитет би могао да се повећа, а развојем привреде смањило би се и одсељавање.

— Велики је број запослених на привременом раду у иностранству (2823 или око 17% активног становништва). Овај део становништва по повратку представља носиоце развоја занатства и мале привреде. Међутим, у овом погледу, повратници најлазе на низ тешкоћа, због спорог добијања дозвола за рад. Стога повратници своју уштећевину лако улажу у скупе куће, које пре представљају манифестацију финансијске моћи, него реалну потребу.

— Дневни мигранти (1679) представљају 37% у укупном броју запослених (Ск. VI у прилогу). Око 70% радника који путују одлази на посао у Мајданпек. На тај начин житељи сиромашније општине Кучево остављају свој створени вишак рада у богатијој средини — у Мајданпеку. Узрок томе је позната ситуација у Кучеву, где нису развијене делатности које би могле да прихвате радну снагу са села. Захваљујући својим природним и створеним богатствима, Мајданпек ће даље утицати да се постојеће стање одржи, пошто општина Кучево неће лако моћи да реши проблем запошљавања својих становника, а постоји опасност да се разлике и повећају.

Проблеми везани за привреду

Проблеми се у привреди односе на низак степен развијености индустрије, претежно екстензиван начин привређивања, велико учешће индивидуалног сектора, утицај околних општина, неразвијену туристичку привреду, неразвијену малу привреду и др.

— Низак степен развијености индустрије као проблем може се решити већим инвестиционим улагањем у ову делатност.

— У пољопривреди, која чини 35% у укупном националном до-

хотку општине, претежно је екстензиван начин привређивања. Пољо-привредну производњу би требало интензивирати, што би допринело укупном развоју привреде.

— Учешће индивидуалног сектора у укупном активном становништву са око 73% је додатни проблем који утиче на неразвијеност општине.

— Богате општине на истоку, Мајданпек и Бор, неповољно утичу на развој Кучева привлачењем радне снаге. Општине западног дела региона, својим повољнијим положајем, утицале су такође, неповољно на развој општине Кучева.

— Туристичка привреда је неразвијена, али има прилике да се развије с обзиром на услове који постоје.

— Мала привреда је такође неразвијена, али и за њу има повољних услова за развој, с обзиром на потенцијал који чине бројни повратници са привременог рада у иностранству.

Проблеми везани за мрежу центара и опремљеност насеља

Проблеми у мрежи центара и у вези са опремљеношћу насеља су следећи:

— У општини постоји само једно насеље — Кучево, са нуклеусом индустрије.

— У Кучеву, као примарном центру у општини, секундарне и терцијарне делатности нису развијене у таквој мери да могу да приме „вишак” радне снаге са села.

— Раброво, као секундарни центар на самој граници општине, има неповољан положај с обзиром на насеља која су на њега упућена из саме општине. С друге стране, погодност Раброва је да опслужује многа насеља општина Великог Градишта и Голупца.

— Неразвијеност свих центара рада условљава укупно нижи животно стандард у општини.

— Разбијеност функција у више насеља — у једном насељу амбуланта (нпр. у Љешници), у другом основна школа (нпр. у Турији) не дозвољава концентрацију функција у једном насељу. Дисперзијом функција спречено је формирање једног насеља у центар рада. Због тога становници појединих насеља, да би задовољили своје различите потребе, морају да одлазе у више насеља.

— Објекти инфраструктуре нису развијени у тој мери да омогућавају шири развој насеља. Двадесет насеља нема насељски водовод, а само Кучево има насељску канализацију.

Проблеми везани за мрежу насеља

Мрежа насеља се формирала и развијала стихијно, чиме су нагомилани многи проблеми:

— Мала насеља у општини представљају посебан проблем, пошто се не би постигао праг развоја¹⁷ при развијању многих функција у њима.

— Густа мрежа насеља у северозападном делу општине утицала је на аграрну пренасељеност. На овај начин је дошло до смањивања парцела, а тиме и прихода у пољопривреди.

— Ретка мрежа насеља и центара услуга у источном делу општине отежава доступност до првог насеља за пружање услуга.

— Разбијеност сеоских насеља источног дела општине отежава и поскупљује изградњу објеката инфраструктуре. Ово посебно важи за Раценку, Дубоку, Церемошњу, Буковску и Равниште, насеља са многобројним појединачним објектима.

ПОТЕНЦИЈАЛИ КАО ОСНОВЕ РАЗВОЈА

Природни и створени услови, као и релативни ниво развијености и могућности (у односу на суседне општине), утичу на задржавање или емиграцију становништва у друге крајеве.

Природни и створени фактори, као потенцијали за будући развој општине, били би:

— простране шуме источног дела општине, чија површина чини четвртину површине под шумом у региону, представљају најзначајнији потенцијал у општини;

— плодно земљиште на северозападу општине и у долини Пека погодно за ратарску, воћарску и повртарску производњу;

— рудна богатства која нису потпуно истражена, значајан су потенцијал (посебно злато у долини Пека и угаљ у басену Раденка — Ракова Бара);

— постојећи индустријски капацитети, као основа за даљи развој прераде дрвета, производње грађевинског материјала и развој агроиндустрије;

— постојећа инфраструктура, а нарочито железничка пруга и магистрални пут, који пресецају територију општине, а повезују Бео-

---

¹⁷ Праг развоја се изражава као број нових становника који се могу сместити на неком подручју. У овом контексту праг развоја значи да функције не би биле рентабилне уколико не би био довољан број становника.

град и западни део региона са Зајечарским регионом; локалним путевима сва сеоска насеља повезана су са магистралним путем и железничком пругом;

— пространи пашњаци у источном делу општине погодни су за развој сточарства, нарочито овчарства;

— отворена пећина Церемошња већ је оспособљена за развој спелеолошког туризма, док пећина у Равништу, Гаура Маре у Дубокој и Гаура Веи код Раденке нису отворене за посету али, такође, представљају потенцијал за спелеолошки туризам;

— водопад код Ракове Баре, вештачко језеро крај Кучајне, извор киселе воде код Нереснице, клисура Брњичке реке, ако и смотра фолклора „Хомољски мотиви“ представљају потенцијале за развој туризма;

— терени погодни за развој излетничког, ловног и риболовног туризма;

— већа и развијена места као нуклеуси развоја, поред Кучева, првенствено Раброво, Волуја, Турија и Нересница;

— повратници са привременог рада у иностранству, као радна снага са новим искуствима и својим уштећевинама за улагање у малу привреду.

МОГУЋИ ПРАВЦИ РАЗВОЈА И КОНЦЕПТ БУДУЋЕ МРЕЖЕ НАСЕЉА

Досадашњи и постојећи плански документи и одређења

Правци и нивои привредног развоја. — Пољопривреда ће почетком 21. века вероватно остати доминирајућа делатност становништва општине Кучева. Ако се узму у обзир природне погодности, примат би у оквиру пољопривреде требало да припадне сточарству. Екстензивно сточарство треба интензивирати изградњом фарми за тов стоке. Иако је овај крај био чувен по овчарству, оно се полако гаси. То значи да би се, према данашњој пројекцији, градиле фарме за тов јунади и свиња. Према прогнози коришћења пољопривредних површина 2001. године, кад се предвиђа пораст ораница за 70 ha и воћњака за 1211 ha, виде се битне промене у односу на 1980. годину. Ораничне, воћарске и виноградарске површине би се укупно повећале са око 28% на 32%. Планира се смањивање површина под ливадама, пашњацима и трстицима, а повећање површина под шумом са 47,8% на 50,3% (18; 57).

Будући развитак индустрије претежно ће се односити на општински центар и на Раброво. Првенствено би требало проширити већ постојеће капацитете дрвне индустрије, индустрије грађевинског материјала и прехранбене индустрије. Требало би оснивати капацитете за више фаза прераде, као и капацитете других индустријских грана. У Кучеву ће се с обзиром на велики дрвни потенцијал, и даље развијати дрвна индустрија у оквиру ШИК „Слободан Јовић“. У овом комбинату треба развити капацитете са вишим фазама прераде и модернизовати сада-

шња постројења. Треба искористити и богатства у камену. У Кучеву се предвиђају погони за производњу: силикалцијума, модификатора челика и металуршког креча и изградња примарног дробилишног постројења за производњу кварца (2; 47).

За туристичке сврхе очекује се да ће се „активирати“ подручја Северног Кучаја и Хомољских планина за спортско-рекреативни, сеоски и излетнички туризам. Раније поменуте пећине ће се активирати за развој спелеолошког туризма. Извор киселе воде код Нереснице представља потенцијал за бањски туризам. Чињеницу да је река Пек злоносна треба искористити као туристичку атракцију.¹⁸

У вези са променама структуре делатности, у Таб. 33. дат је упоредни преглед структуре 1981. године и прогнозе делатности 2001. године (2; 41).

Таб. 33 — Прогноза промене структуре делатности (2)
— 1981—2001. године у процентима —

Подручје	1981. године				2001. године			
	Укупно	прим. дел.	сек. дел.	терц. дел.	Укупно	прим. дел.	сек. дел.	терц. дел.
Општина	100	57,2	11,1	37,1	100	42,9	34,6	22,6
Кучево	100	22,1	21,5	56,4	100	6,3	43,8	50,0
Раброво	100	62,9	8,3	28,8	100	25,0	37,5	37,5

Планира се да ће терцијарни и секундарни сектор знатно порасти на рачун примарног, иако ће примарни сектор и даље доминирати.

Опредељења у погледу развоја друштвеног стандарда. — Са отварањем нових производних капацитета наставиће се и са изградњом потребних објеката друштвеног стандарда у Кучеву. Паралелно ће се тиме подстицати и опремање објектима друштвеног стандарда и инфраструктуре у секундарним центрима, па и у осталим насељима, и то:

— изградња система за потребе снабдевања водом свих становника индустрије у основној мрежи центара, а затим и у свим сеоским насељима (рени-бунари, мале акумулације и др.), (18; 55);

— изградња канализационих система са пречишћавањем отпадне воде у Кучеву комплетно и у свим секундарним центрима, а постепено увођење и контролисаног одвођења отпадних вода и у другим сеоским насељима (18; 55);

¹⁸ Детаљнија истраживања би требало да покажу стварни и релативни значај ових потенцијала за подстицање развоја овог геопростора.

— проширивањем ПТТ-мреже у свим насељима, са даљом модернизацијом ПТТ-центра у Кучеву (18; 55);

— комплегирање градске саобраћајне мреже у Кучеву и модернизовање магистралне саобраћајнице Пожаревац — Мајданпек, као и свих регионалних путева ка Великом Градишту, Жагубици, Петровцу и Голупцу; могуће је рачунати и на изградњу магистралног пута на правцу аутопут — Петровац — Кучево — Голубац (18; 55);

— даље проширивање електричне мреже високог напона (18; 55)

— модернизовање железничке пруге (18; 55);

— уређивање корита Пека и грабење мањих брана и акумулација за потребе снабдевања водом, наводњавања и заштите од ерозије (18; 55).

Услове за здравствену заштиту у Кучеву треба побољшати на тај начин што би постојеће повремене специјалистичке службе прерасле у сталне и што би се увеле и унапредиле оне које не постоје. Даље унапређење у овом погледу огледало би се у појачању постојећих здравствених станица и амбуланти у другим насељима, како у погледу обезбеђења кадрова, тако и у унапређењу техничке опреме.

У Буковској се гради амбуланта и тиме ће се побољшати ситуација у вези са здравственом заштитом у насељима Буковска, Церомошња и Равниште. Изградња амбуланта у Турији је у току, чиме ће се побољшати услови у вези са здравственом заштитом у околним насељима.

У школама за основно образовање побољшаће се опремљеност и услови рада.

Мрежа насеља, мрежа центара и заједница насеља. — Да би се решили постојећи проблеми у мрежи насеља и центара у општини Кучево планира се да се:

— подстиче даљи развој постојећих центара, заснованих на што потпунијем и комплекснијем коришћењу и даљем активирању расположивих просторних потенцијала (23; 1030);

— стимулише, убрзава и просторно усмерава развој Кучева, као општинског центра, како би оно добило знатно већу улогу, као носилац развоја, у мрежи насеља општине и мрежи насеља и центара Подунавског региона (23; 130)

— тежи равномернијем размештају центара услуга, и њиховом приближавању корисницима, уз смањење разлика у условима и стандардима коришћења;

— тежи стварању заједница насеља (23; 131);

— развој центара заједница насеља усмери да буду носиоци веза у мрежи центара и насеља, да пружају услуге за задовољавање разноврсних потреба становништва и да буду основни покретачи трансформације (развоја, реконструкције) постојеће мреже околних насеља (23; 131);

— подстиче стварање нуклеуса агломерирања активности, становништва и објеката, интензивније коришћење простора, који ће извршити корениту промену у мрежи сеоских насеља (23; 131);

— смањује улога примарних насеља и подстиче развој нуклеуса централних делатности, у складу са нивоом концентрације и развијености насеља.

Реалност предвиђања развоја општине, с обзиром на време израде планова и углед аутора, не може се оспорити. Ипак, чини се да ће се развој система канализације и система за снабдевање водом за пиће, посебно у источном делу општине, реализовати спорије од предвиђања.

Концепт мреже насеља, мреже центара и заједнице насеља у 2001. години

Основу концепта развоја и организације мреже насеља треба да сачињавају заједнице насеља. У оквиру њих ће одређена насеља са најповољнијим положајем и другим потребним условима (ниво опремљености, концентрација активности и становништва, тенденције у развоју и успостављеним односима и везама) обављати функцију центра (23; 131). Формирањем више центара заједнице насеља развијале би се функције у више насеља, па би се и гравитационе зоне у вези са пружањем услуга смањиле. Тиме би се побољшали услови за коришћење услуга.

На територији општине Кучева и даље ће се издвајати примарна сеоска насеља, насеља са нуклеусом централних делатности и центри заједнице насеља.

Почетком 21. века садашњи примарни, општински, центар Кучево и даље ће задржати водеће место у пружању услуга осталим насељима у општини. Штавише, Кучево ће добити на значају у пружању услуга вишег нивоа.

У доњем делу плодне долине Пека пресеченом границама општина Кучева, Великог Градишта и Голупца, с обзиром на велику густину малих сеоских насеља, планира се да се јаче развије Раброво као секундарни центар, који би повезивао и околна насеља са суседних општина, пружао им услуге и усмеравао развој тих насеља (18; 54).

Према предвиђањима Кучево и Раброво ће расти док ће сва остала насеља стагнирати или опадати, што је приказано у Таб. 34.

Други секундарни центар, Волуја, треба брже да се развија, с обзиром да се у тој заједници насеља неће формирати нови центар заједнице насеља, мада Дубока већ има развијене неке услужне функције које пружа Волуја. Волуја и Дубока нису тако далеко да би се у њима многе услужне функције независно развијале, нити је привредна моћ ових насеља тако развијена да би то омогућила.

Турија развија своје функције услуга у тој мери да прераста у центар заједнице насеља.

Таб. 34. — Прогноза о броју становника у 2001. години (2)

Подручје	Број становника		У процентима		
	1981.	2001.	1981.	2001.	2001/81
Општина	28266	29000	100	100	102,6
Кучево	5007	8000	17,8	27,6	159,8
Раброво	1668	4000	21,8	26,9	239,8
Остала насеља	17174	13200	60,4	45,5	76,9

С обзиром на близину Кучева и постојећи размештај насеља, Нересница неће представљати центар за заједницу насеља. Међутим, због своје величине развила би одговарајуће функције.

Кучајна би постала мањи центар заједнице, за Буковску, Церемошњу, Равниште и Церовицу, који би могао да развије ограничени број услужних функција.

Дакле, међу субопштинским центрима издвајаће се два развијенија (Раброво и Волуја) и два мање развијена (Турија и Кучајна). Турију, а посебно Кучајну, требало би развијати како би ови мање развијени субопштински центри били у складу са друга два развијенија субопштинска центра.

Приказ мреже насеља, мреже центра и заједница насеља дат је на Ск. VII у прилогу.

Удаљеност Раденке од магистралних саобраћајница и општинског средишта, као и центра заједнице насеља Волује, условљава потребу да ово насеље или развије многе од функција које одговарају нивоу већег насеља или да се Раденка веже за Дубоку.

Примарна сеоска насеља постепено ће се гасити, као што је већ сада случај са насељем Благојев Камен, уколико се настави потојећа депопулација у овим насељима.

Међутим, овакав концепт мреже насеља може у неким случајевима да не буде ни приближно остварен. Наиме, може се десити да се коришћење неког од ресурса тако непланирано развије и да то повуче развој појединих насеља и да се образују нова. На територији која има такве ресурсе као што су погодности за развој туризма, злато, волфрам, бакар, сребро, олово, цинк, угаљ, и друго, то не би било велико изненађење. Иако оваква могућност постоји, период до 2001. године је релативно кратак да би могла да се реализује. С друге стране, због постојеће економске кризе и релативно све тежих услова живота у градовима, становништво са села ће почети да се задржава на селу. Зато евентуално одступање од концепта мреже насеља, из ових или оних разлога, не треба примити као велико изненађење.

З А К Љ У Ч А К

Према напред изложеном стању мреже насеља у општини Кучево, може се закључити:

1) Као резултат опште неразвијености општине, јавља се мрежа насеља са свим својим проблемима, као што су:

- депопулација;
- деаграризација као процес који истовремено утиче на напуштање села са основним циљем да се пређе у град;
- екстензивна примарна делатност има највеће учешће у стварању националног дохотка у општини;
- неразвијеност секундарног и у мањој мери терцијарног сектора делатности;
- неравномерна густина мреже насеља и насељености у западном и источном делу општине;
- развијеност насеља;
- функције Кучева, као општинског центра, нису довољно развијене;
- Раброво је секундарни општински центар и центар заједнице насеља у густој мрежи малих насеља на северозападу општине са скромно развијеним функцијама и гравитационом зоном, која се распростире и на подручја општина Велико Градиште и Голубац;
- Волуја је други секундарни центар у општини и центар заједнице насеља са слабије развијеним функцијама од Раброва;
- Турија је у фази прерастања у центар заједнице насеља;
- с обзиром на неопремљеност, остала сеоска насеља су мањи локални центри, односно насеља са нуклеусом централних делатности или су примарна сеоска насеља;
- неопремљеност објектима друштвеног стандарда;
- дневни мигранти који одлазе на рад у друге општине;
- велики број радника на привременом раду у иностранству.

2) Закључак у вези са концептом мреже насеља за 2001. годину могао би да се сведе на:

- даљи развој и стварање нових центара заједница насеља;
- развој Кучева као примарног центра;
- развој мреже субопштинских центара, развијенијих (Раброво и Волуја) и мање развијених (Турија и Кучајна); мање развијене субопштинске центре треба убрзаније развијати;

- даље развијање функција у свим насељима;
- успоравање и заустављање деполуације;
- успоравање процеса деаграризације.

Планирани развој мреже насеља је један од битних услова општег просперитета општине Кучево. Ако овај рад буде мали допринос том циљу, то ће у исто време бити велико лично задовољство.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Регионални просторни план Подунавске МРЗ — анализа стања — мрежа насеља и центара*; ЈУГИНУС, Београд 1981. године.
2. *Регионални просторни план Подунавске МРЗ до 2000. године*; ЈУГИНУС, Београд, Смедерево 1984. године.
3. *Лазих Антоније — Насељавање и развитак насеља у средњем и горњем Пеку*; Државна штампарија, Београд 1939. године.
4. *Вујадиновић Стеван — Насеља у сливу Пека*; Научна књига, Београд 1949. године.
5. *Регионални просторни план Подунавске МРЗ — анализа стања — саобраћај*; ЈУГИНУС, Београд 1981. године.
6. *Регионални просторни план Подунавске МРЗ — анализа стања — објекти друштвеног стандарда*; ЈУГИНУС, Београд 1981. године.
7. *Симоновић Борђе — Центри заједнице села у Србији*; ИАУС, посебно издање, Београд 1970. године.
8. *Којић Бранислав и Симоновић Борђе — Сеоска насеља Србије*; ИЦС, Београд, 1975. године.
9. *Савих Олга — Градови и мања средишта у Источној Србији*; Посебна издања Географског института „Ј. Цвијић”, књ. 27, Београд 1977.
10. *Којић Бранислав — Варошице у Србији 19. века*; Велика грађевинска књига, Београд 1970. године.
11. *Вељковић Александар — Мрежа градова у ужој Србији, Војводини и Космету*; специјални рад, Београд 1968. године.
12. *Вељковић Александар — Мрежа градова у Србији без покрајина*; Регионално просторно планирање, књига 1, симпозијум, Београд 1977. године.
13. *Цвијић Јован — Балканско полуострво и јужнословенске земље*; Завод за издавање уџбеника СР Србије, Београд 1966. године.
14. *Симоновић Борђе — Уређење сеоских територија и насеља*; Београд 1980. године.
15. *Весих Миладин — Становништво и миграције у источној Србији*; Посебна издања Географског института „Ј. Цвијић”, књ. 31, Београд 1978.
16. *Пиха Бранислав — Основе просторног планирања*; Београд 1979. године.
17. *Креших Иван — Просторна економија*; Информатор, Загреб, 1981. године.
18. *Регионални просторни план Подунавске МРЗ — изводи* — ЈУГИНУС, Београд, Смедерево 1984. године.

19. *Вреск Милан* — Основе урбане географије; Школска књига, Загреб, 1980. године.
20. *Јемуовић Драган* — Мрежа насеља у општини Краљево; дипломски рад, Београд, 1983. године.
21. *Ранчић Миролуб* — Статистика становништва; Београд, 1980. године.
22. *Марковић Јован* — Регионална географија СФР Југославије; Грађевинска књига, Београд 1980. године.
23. *Регионални просторни план Подунавске МРЗ — основе плана* — ЈУГИНУС, Београд, 1983. године.
24. *Општине у СР Србији 1977.—1983. године*; статистички подаци; Републички завод за статистику.
25. Концепција дугорочног развоја Подунавског региона до 2000. године; разни документи, Природни извори — Зорка Томовић; Економски институт, Београд.
26. *Пећинар Миладин, Олујић Сергије, Мелентијевић Мирко* — Водне снаге Југославије — расположивост, искористивост, економичност; Први конгрес о водама Југославије, 1969. године.
27. Подаци добијени од општинских служби.
28. *Horst Fehre* — Die Gemeindetypen Nach Der Erwebsstruktur Der Wohnbevölkerung; Raumforschung und Raumordnung, Heft 3/1961.
29. *Добривоје Тошковић* — Увод у методе анализе и синтезе у просторном и урбанистичком планирању са стандардима за опрему насеља; ИАУС, Београд 1986.
30. *Попис становништва, домаћинства и станова у 1981. години*; Савезни завод за статистику, Београд 1984. године.
31. *Статистички годишњак СФР Југославије 1982. године*; Савезни завод за статистику, Београд 1982. године.
32. *Статистички годишњак СФР Југославије 1983. године*; Савезни завод за статистику, Београд 1983. године.
33. *Попис становништва 1948, 1953, и 1961. године*; Савезни завод за статистику, Београд.

R é s u m é

BRANKA BRANKOVIĆ

RÉSEAU DES AGGLOMÉRATIONS DANS LA COMMUNE DE KUČEVO**— structure, équipement, organisation, développement —**

Dans cette étude, outre l'analyse de la condition, des problèmes et de la projection du développement futur, sont présentées les caractéristiques fondamentales des agglomérations de la commune de Kučevo.

Dans le cadre de la Région danubienne, la Commune occupe la situation géographique orientale, moins favorable. A travers son territoire coule la rivière aurifère de Pek et les forêts et pâturages qui occupent plus de la moitié de sa superficie représentent la richesse principale de cette région et la condition préalable pour un élevage extensif développé.

Sur le territoire de la Commune de 721 km², dans 26 agglomérations vivaient, en 1981, 28266 habitants et la plupart des agglomérations (10) a jusqu'à 500 habitants. D'après le type morphologique les plus nombreuses sont les agglomérations à groupes de maisons disséminées, et toutes les agglomérations sont spontanées, par le type génétique. La densité de la population est plus grande dans le territoire de plaine, situé au nord-ouest et le plus grand nombre des agglomérations (dix-huit) sont situées entre 100 et 200 m d'altitude.

Dans la plupart des agglomérations rurales le dépeuplement est très marqué, l'accroissement de la population est faible même dans le centre de la commune. En 1981 Kučevo comptait environ 5000 habitants. 17% de la population active a un emploi à l'étranger, et les migrants journaliers constituent 37% qui, pour la plupart, travaillent en dehors du territoire de la Commune, ce qui est un des plus grands problèmes. Ce phénomène est la conséquence des activités insuffisamment développées de la production extra-agricole, qui ne sont pas en état d'accueillir la main d'oeuvre du village. Malgré le processus de désagrarisation très marqué, la production agricole extensive prédomine sur les autres activités.

Le centre de commune sous-développé ne représente pas un stimulant pour le développement de la Commune, car l'industrie n'est pas développée et les autres activités sont développées justement au degré de ne représenter que la phase initiale de la polarisation. Les activités qui offrent des services sont insuffisamment développées. Les agglomérations pour la plupart petites et en partie à maisons disséminées sont un facteur aggravant pour le développement et le fonctionnement rentable de l'activité. Pour dépasser les problèmes existants il est nécessaire de développer l'industrie et Kučevo comme centre de commune.

ПРИЛОГ

Таб. I — Број становника и домаћинства у општини
у 1981. години (30)

Ред. број	Насеља	Број становника	У процентима	Број домаћин.	У процентима	Просечан број стан. по домаћин.
1.	Благојев Камен	76	0,26	36	0,50	2,11
2.	Бродица	1488	5,27	295	4,10	5,04
3.	Буковска	903	3,19	260	3,61	3,47
4.	Велика Бресница	377	1,33	84	1,17	4,49
5.	Волуја	1567	5,54	418	5,80	3,75
6.	Вуковић	525	1,86	113	1,57	4,65
7.	Дубока	1798	6,36	465	6,46	3,87
8.	Зеленик	412	1,46	94	1,30	4,38
9.	Каона	1041	3,68	251	3,48	4,15
10.	Кучајна	584	2,07	135	1,87	4,33
11.	Кучево	5007	17,71	1545	21,45	3,24
12.	Љешница	400	1,42	96	1,33	4,17
13.	Мала Бресница	175	0,62	43	0,60	4,07
14.	Мишљеновац	800	2,83	197	2,73	4,06
15.	Мусташић	1472	5,21	328	4,55	4,49
16.	Нересница	3487	12,34	835	11,59	4,18
17.	Раброво	1668	5,90	412	5,72	4,05
18.	Равниште	273	0,97	75	1,04	3,64
19.	Раденка	1528	5,41	375	5,21	4,07
20.	Ракова Бара	903	3,19	243	3,37	3,72
21.	Сена	409	1,45	104	1,44	3,93
22.	Српце	317	1,12	64	0,89	4,95
23.	Турџија	1035	3,66	235	3,26	4,40
24.	Церемошња	470	1,66	131	1,82	3,59
25.	Церовица	294	1,04	71	0,99	4,14
26.	Шевница	1257	4,45	299	4,15	4,20
	Општина	28266	100	7204	100	3,92

Таб. II — Број активних становника, број запослених становника и број дневних миграната у 1981. години (30)

Ред. број	Насеља	Број активних становника	Број запослених	Број миграната	Учешће мигран. у зап. ст.	Учешће запослених у актив. стан.
1.	Благојев Камен	33	32	22	68,75	96,97
2.	Бродица	601	140	47	33,57	23,29
3.	Буковска	611	74	41	55,41	12,11
4.	Велика Бресница	290	16	10	62,50	5,52
5.	Волуја	939	355	208	58,59	37,81
6.	Вуковић	383	30	10	33,33	7,83
7.	Дубока	1012	330	206	62,42	32,61
8.	Зеленик	287	18	8	44,44	6,27
9.	Каона	622	201	76	37,81	32,32
10.	Кучајна	381	110	96	87,27	28,87
11.	Кучево	2286	1532	101	6,59	67,02
12.	Љешница	277	55	9	16,36	19,86
13.	Мала Бресница	118	9	5	55,56	7,63
14.	Мишљеновац	577	79	52	65,82	14,99
15.	Мустапић	1040	86	37	43,02	8,27
16.	Нересница	2143	574	390	67,94	26,78
17.	Раброво	1058	241	37	15,35	22,77
18.	Равниште	185	10	5	50,00	5,41
19.	Раденка	993	80	4	5,00	8,06
20.	Ракова Бара	535	109	74	67,89	20,37
21.	Сена	247	65	17	26,15	26,32
22.	Српце	261	27	—	0	10,34
23.	Турџа	698	154	105	68,18	22,06
24.	Церемошња	300	21	7	33,33	7,00
25.	Церовица	209	40	36	90,00	19,14
26.	Шевница	707	127	70	55,12	17,96
	Укупно	16793	4515	1679	37,19	26,89

Таб. III — Број становника по пописима (30, 33)

Ред. бр.	Насеља	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.
1.	Благојев Камен	123	258	235	107	76
2.	Бродица	667	1339	1594	1535	1488
3.	Буковска	1152	1175	1139	1036	903
4.	Велика Бресница	460	474	480	428	377
5.	Вољуја	1927	1728	1604	1523	1567
6.	Вуковић	587	604	568	526	525
7.	Дубока	1909	1963	1932	1723	1798
8.	Зеленик	502	528	531	429	412
9.	Каона	1153	1204	1170	1101	1041
10.	Кучајна	597	649	635	583	584
11.	Кучево	3176	3751	3956	4441	5007
12.	Љешница	464	519	445	427	400
13.	Мала Бресница	208	217	217	209	175
14.	Мишљеновац	989	977	963	885	800
15.	Мустapiћ	1569	1582	1590	1506	1472
16.	Нересница	3456	3584	3729	3730	3487
17.	Раброво	1821	1875	1921	1814	1668
18.	Равниште	329	363	324	286	273
19.	Раденка	1874	1967	1950	1699	1528
20.	Ракова Бара	1187	1188	1123	1007	903
21.	Сена	466	482	476	438	409
22.	Српце	294	295	332	329	317
23.	Турија	1122	1168	1139	1107	1035
24.	Церемошња	588	573	617	567	470
25.	Церовица	366	428	371	334	294
26.	Шевица	1322	1393	1411	1325	1257
	Укупно	28308	31274	30452	29095	28266

Таб. IV — Структура активног становништва у 1981. години (30)

Ред. број	Насеља	Број актив. стан. по насељ.	Примарни сектор		Секундар. сектор		Терцијарни сектор			
			Број актив. стан. %	Број актив. стан. %	а) Број актив. стан.	б) Број запосл. у инос.	а+б	а+б %		
1.	Благојев Камен	33	4	12,1	13	39,4	16	—	16	48,5
2.	Бродица	601	215	25,8	62	10,3	40	284	324	53,9
3.	Буковска	611	480	78,6	46	7,5	27	58	85	13,9
4.	Велика Бресница	290	199	68,6	5	1,7	15	71	86	29,7
5.	Вољуја	939	627	66,8	176	18,7	93	43	136	14,5
6.	Вуковић	383	260	67,9	18	4,7	13	92	105	27,4
7.	Дубока	1012	578	57,1	219	21,6	84	131	215	21,3
8.	Зеленик	287	220	76,7	8	2,8	15	44	59	20,5
9.	Каона	622	336	54,0	116	18,6	85	85	170	27,4
10.	Кучајна	381	234	61,4	60	15,7	45	42	87	22,9
11.	Кучево	2286	505	22,1	541	23,7	948	292	1240	54,2
12.	Љешница	277	156	56,3	23	8,3	34	64	98	35,4
13.	Мала Бресница	118	91	77,1	7	5,9	2	18	20	17,0
14.	Мишљеновац	532	347	65,2	31	5,8	48	106	154	29,0
15.	Мусташић	1040	660	63,5	48	4,6	46	286	332	31,9
16.	Нересница	2143	1286	60,0	346	16,1	239	272	511	23,9
17.	Раброво	1058	666	62,9	88	8,3	182	122	304	28,8
18.	Равниште	185	146	78,9	6	3,3	3	30	33	17,8
19.	Раденка	993	756	76,2	43	4,3	28	166	194	19,5
20.	Ракова Бара	536	253	47,2	84	15,7	29	170	199	37,1
21.	Сена	247	139	56,3	24	9,7	36	48	84	34,0
22.	Српце	267	202	75,7	12	4,5	11	42	53	19,8
23.	Турија	698	406	58,2	80	11,5	67	145	212	30,3
24.	Церемошња	300	218	72,7	9	3,0	14	59	73	24,3
25.	Церовица	209	145	69,4	24	11,5	18	22	40	19,1
26.	Шевница	707	460	65,1	76	10,7	38	133	171	24,2
	општина	16748	9584	57,2	2165	12,9	2176	2823	4999	29,9

Таб. V — Густина насељености и хоризонтална дистрибуција насеља у 1981. години (27, 30)

Ред. бр. Насеља	Густина насељености по 1 km ²	Удаљеност до најближег насеља ваздушном линијом у km	Удаљеност до насеља Кучево ваздушном линијом у km
1. Благојев Камен	10,86	7,8	14,5
2. Бродица	12,83	2,8	12,0
3. Буковска	19,21	2,2	7,0
4. Велика Бресница	75,40	2,0	17,3
5. Волуја	34,82	2,8	9,2
6. Вуковић	58,33	1,2	12,4
7. Дубока	56,19	3,2	8,6
8. Зеленик	82,40	1,2	13,6
9. Каона	45,26	3,4	4,8
10. Кучајна	21,63	1,5	3,7
11. Кучево	185,44	3,8	—
12. Љешница	44,44	1,6	8,8
13. Мала Бресница	43,75	2,3	15,3
14. Мишљеновац	50,00	2,3	10,5
15. Мустапић	64,00	2,5	12,2
16. Нересница	31,13	4,8	5,5
17. Раброво	98,12	2,0	16,4
18. Равниште	39,00	2,3	6,5
19. Раденка	33,96	6,1	13,0
20. Ракова Бара	36,12	3,7	8,6
21. Сена	34,08	2,2	6,9
22. Српце	79,25	1,6	10,4
23. Турија	45,00	3,7	5,0
24. Церемошња	17,41	2,3	8,4
25. Церовица	42,00	1,5	4,0
26. Шевица	50,28	4,0	4,6
Просек за општину	39,40	2,9	9,5

Таб. VI — Однос обрадивог земљишта и активног пољопривредног становништва у 1981. години (24, 30)

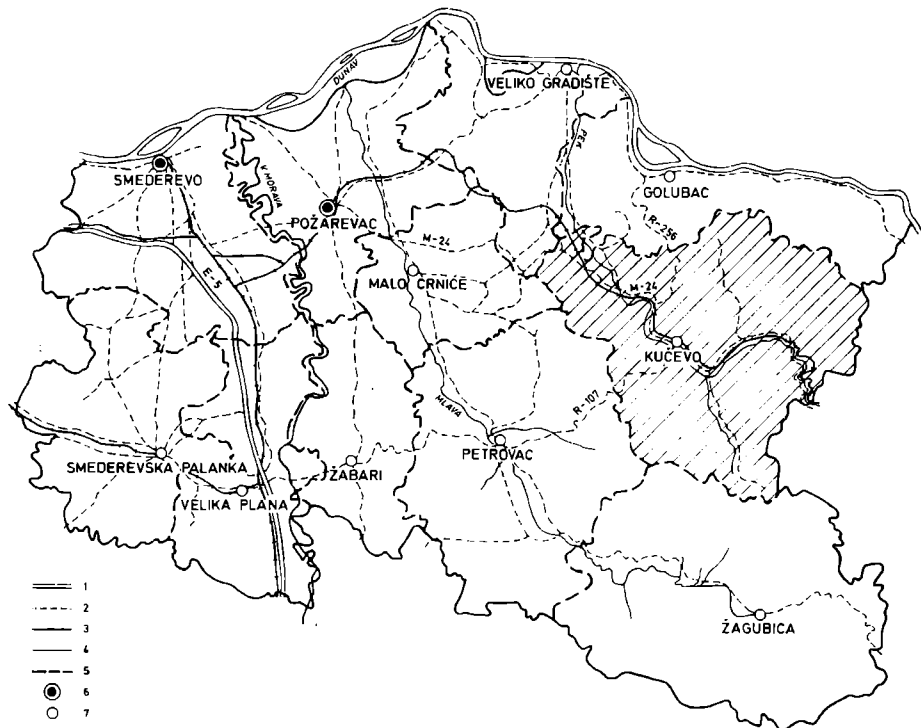
Ред. бр.	Насеља	Обрадива површина у ха	Актив. пољ. становниш.	Аграрна густина	ха/ст.
1.	Благојев Камен	4,5	1	0,2	4,5
2.	Бродица				
3.	Буковска	723,8	478	0,7	1,5
4.	Велика Бресница	459,2	199	0,4	2,3
5.	Волуја	1400,9	723	0,5	1,9
6.	Вуковић	439,1	260	0,6	1,7
7.	Дубока	1495,2	534	0,4	2,8
8.	Зеленик	387,3	219	0,6	1,8
9.	Каона	920,3	335	0,4	2,7
10.	Кучајна	506,7	222	0,4	2,3
11.	Кучево	1344,8	445	0,3	3,0
12.	Љешница	326,3	155	0,5	2,1
13.	Мала Бресница	298,6	91	0,3	3,3
14.	Мишљеновац	865,9	346	0,4	2,5
15.	Мустацић	1632,9	659	0,4	2,5
16.	Нересница	1750,1	1247	0,7	1,4
17.	Раброво	1347,2	666	0,5	2,0
18.	Равниште	248,4	144	0,6	1,7
19.	Раденка	1213,4	748	0,6	1,6
20.	Ракова Бара	764,1	251	0,3	3,0
21.	Сена	391,7	139	0,4	2,8
22.	Српце	220,2	201	0,9	1,1
23.	Турија	783,7	406	0,5	1,9
24.	Церемошња	390,5	218	0,6	1,8
25.	Церовица	335,4	143	0,4	2,3
26.	Шевица	1218,5	453	0,4	2,7
	Општина	19646,0	9283	0,5	2,1

Таб. VII — Број активног становништва по делатностима
у 1981. години (30)

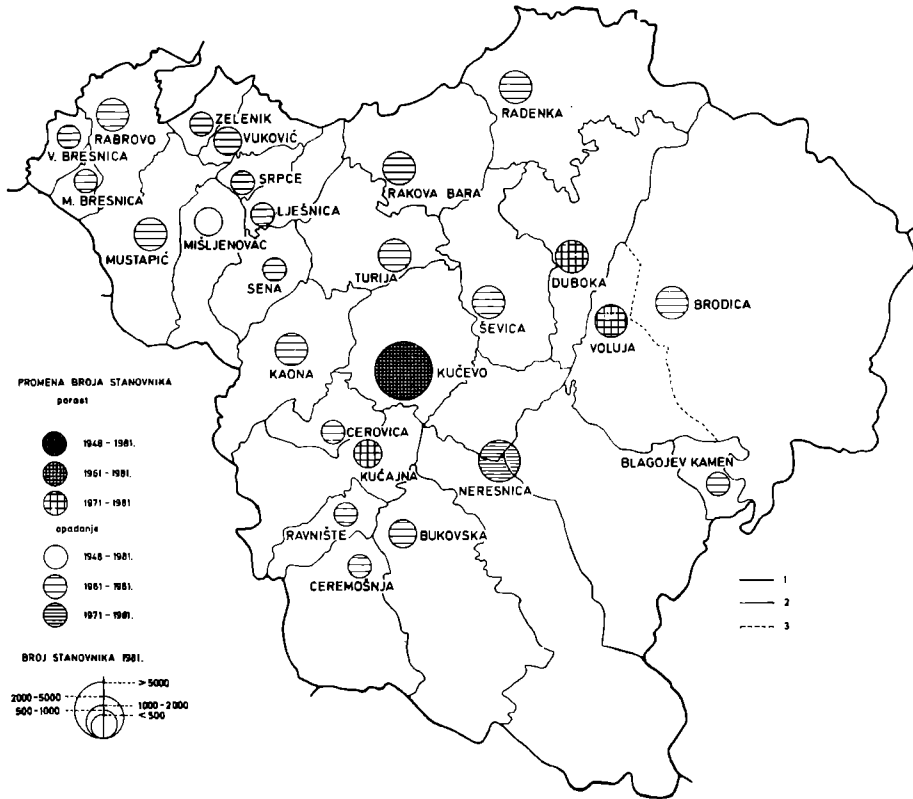
Ред. бр.	Делатност	Број актив. становниш.	У про- центима
1.	Индустрија и рударство	1642	11,82
2.	Пољопривреда и шумарство	9584	69,01
3.	Грађевинарство	523	3,77
4.	Саобраћај и везе	401	2,89
5.	Трговина и угоститељство	594	4,28
6.	Занатство и комуналне делатности	399	2,87
7.	Култура и социјалне делатности	429	3,09
8.	Управа и остало	315	2,27
	Укупно	13887	100

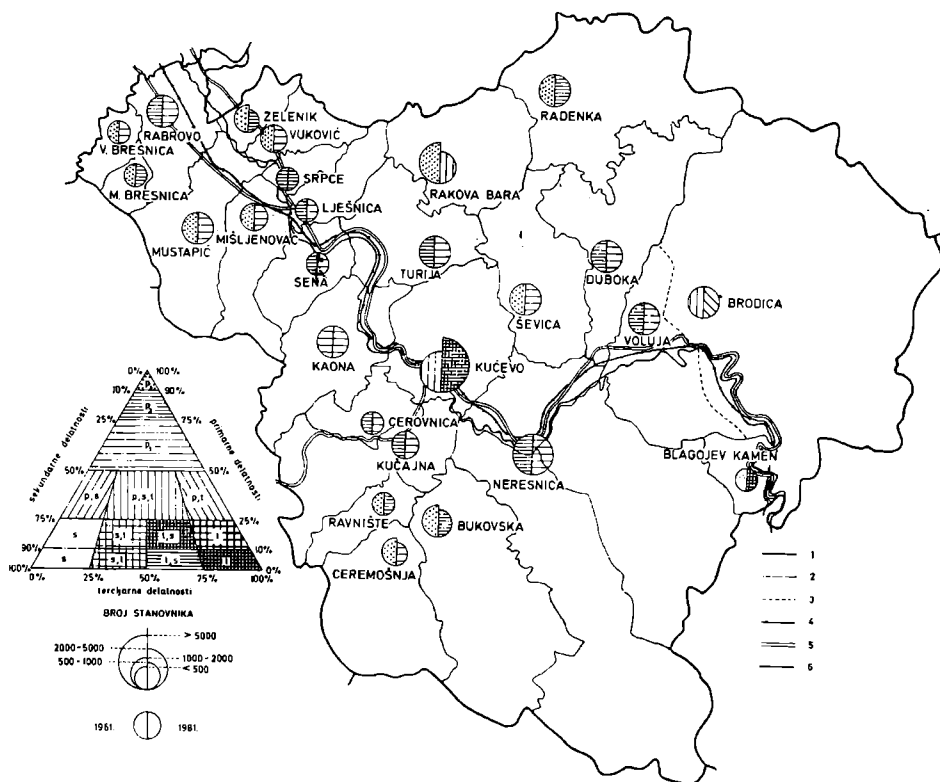
Ск. I — Подунавска међурегионална заједница

1 — аутопут; 2 — остали путеви; 3 — железничка пруга; 4 — речни ток;
 5 — граница општине; 6 — центри региона; 7 — општински центри

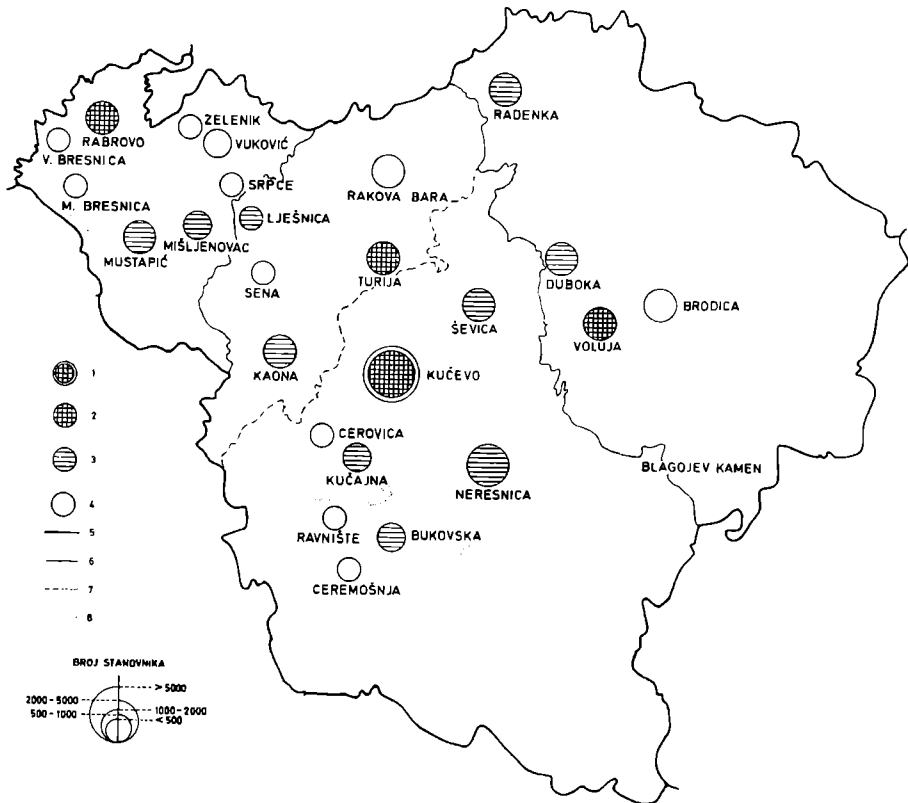
Ск. II — Промена броја становника (33)

1 — општинска граница; 2 — граница атара насеља; 3 — граница статистичког круга

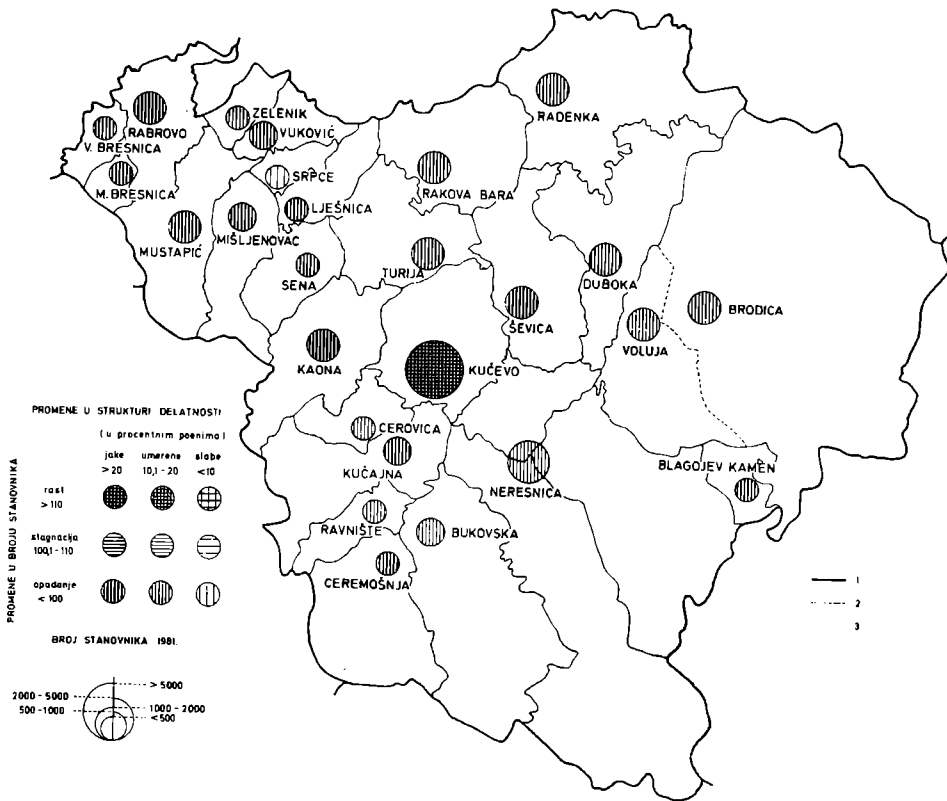
Ск. III — Насеља према структури делатности (30, 33)

1 — општинска граница; 2 — граница атара насеља; 3 — граница статистичког круга; 4 — железничка пруга; 5 — пут; 6 — речни ток

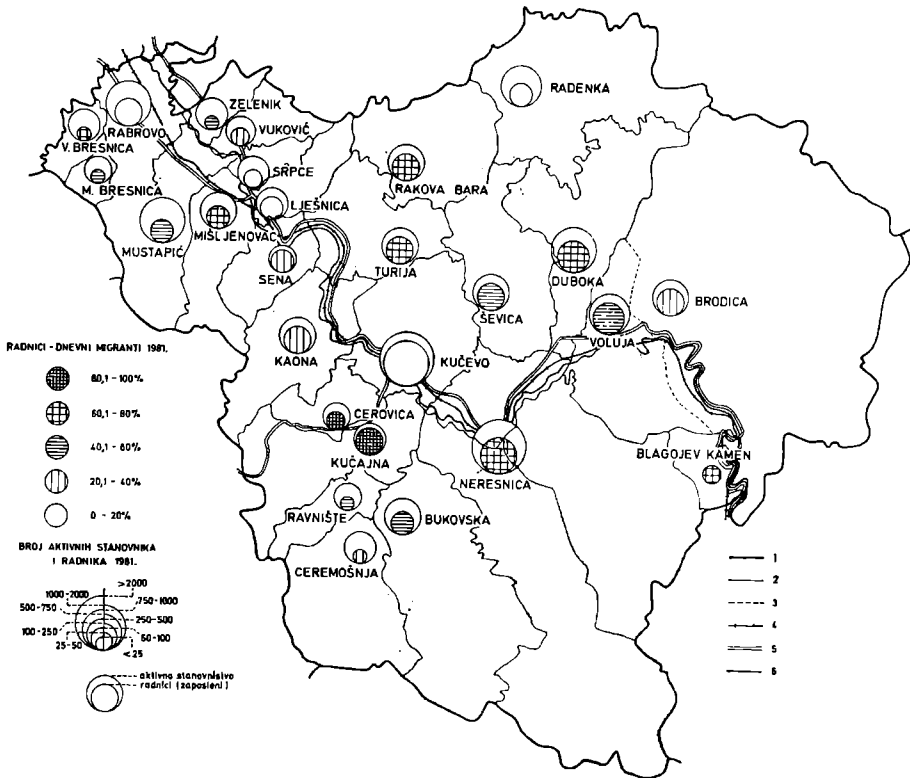
Ск. IV — Заједнице насеља у 1981. години

1 — општински центар и центар заједнице насеља; 2 — центар заједнице насеља; 3 — локални центар или насеље са нуклеусом централних делатности; 4 — примарно сеоско насеље; 5 — општинска граница; 6 — граница заједнице насеља; 7 — граница заједнице насеља која се формира; 8 — граница утицаја локалног центра

Ск. V — Развој насеља (30, 33)

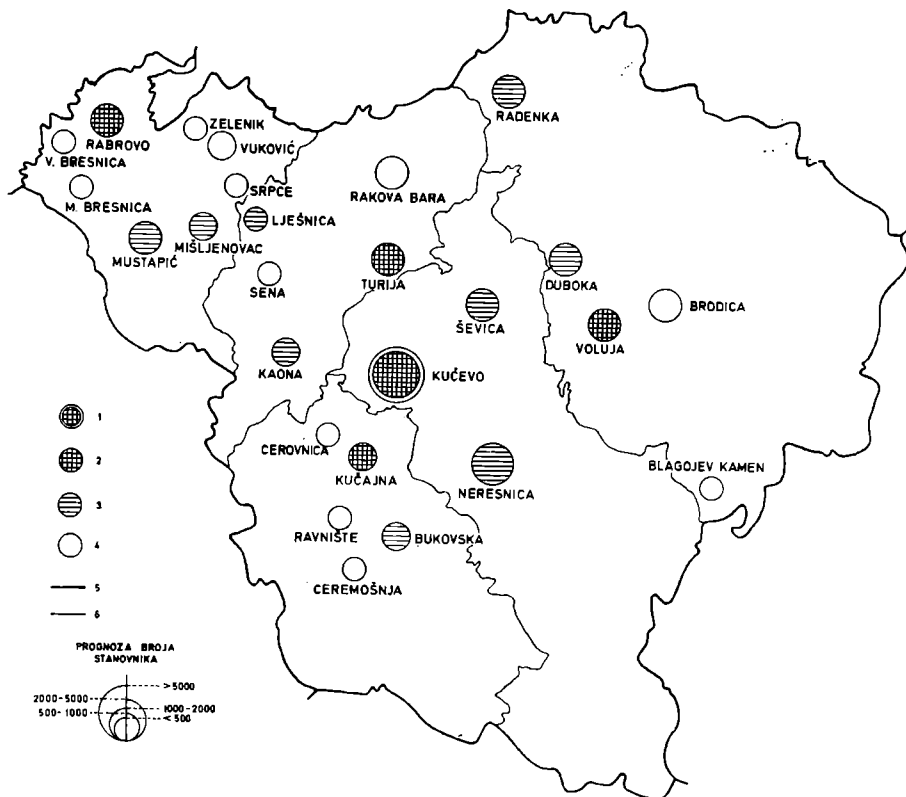
1 — општинска граница; 2 — граница атара насеља; 3 — граница статичког круга

Ск. VI — Дневни мигранти и запослени (30)

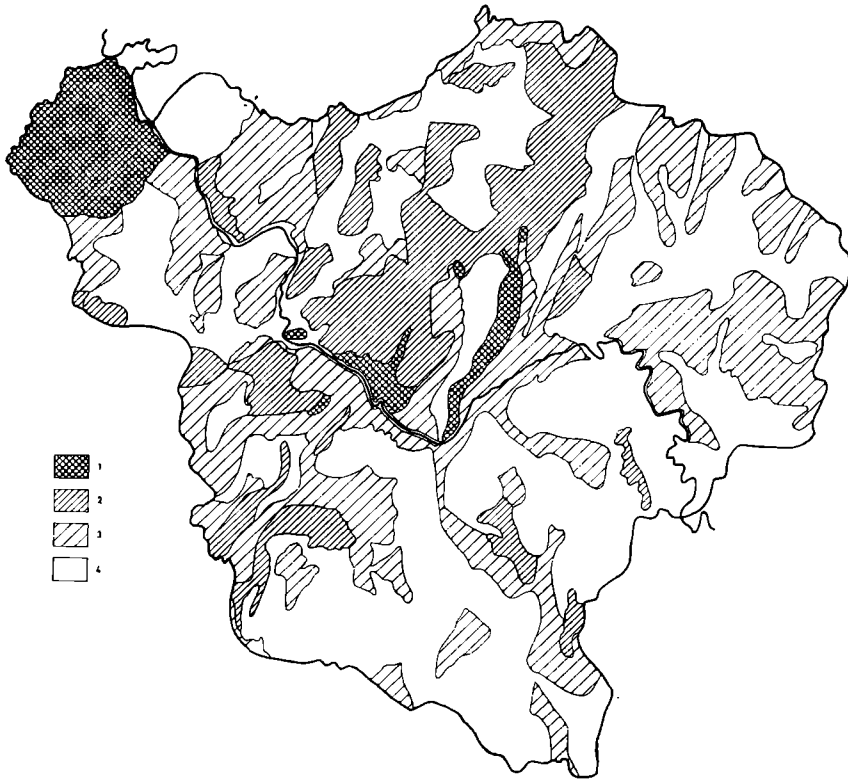
1 — општинска граница; 2 — граница атара насеља; 3 — границе статистичког круга; 4 — железничка пруга; 5 — пут; 6 — речни ток

Ск. VII — Заједнице насеља у 2001. години

1 — општински центар и центар заједнице насеља; 2 — центар заједнице насеља; 3 — насеље на нуклеусом централних делатности; 4 — примарно сеоско насеље; 5 — општинска граница; 6 — граница заједнице насеља

Ск. VIII — Зоне повољне за становање

1 — оптимално (најповољније); 2 — повољно; 3 — мање повољно 4 — не-
повољно